

Zpravodaj KVZ

ZPRÁVODAJ KANCELÁŘE
VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE PRO
ZASTUPOVÁNÍ
ČESKÉ REPUBLIKY PŘED
EVROPSKÝM SOUDEM
PRO LIDSKÁ PRÁVA

2023

číslo 1 | květen | ročník 11

Domácí násilí

I. M. a ostatní proti Itálii

Styk dětí s násilnickým otcem

Stejnopohlavní rodiny

D. B. a ostatní proti Švýcarsku

Náhradní mateřství a uznání
rodičovství

Eutanazie

Mortier proti Belgii

Procesní záruky při
dobrovolném ukončení života

Občanské právo

Rodinné právo 7

I. M. a ostatní proti Itálii

Soudem nařízený styk dětí s násilnickým otcem.

D. B. a ostatní proti Švýcarsku

Právní uznání příbuzenského vztahu mezi dítětem narozeným v zahraničí skrze náhradní mateřství a zamýšleným rodičem u stejnopohlavních párů.

Pejřilová proti České republice

Umělé oplodnění spermatem zemřelého manžela.

Hýbkovi proti České republice

Prodloužení umístění dětí do ústavní péče na základě obecného předběžného opatření.

Agarwal proti České republice

Svěření dítěte do péče matky a námitka diskriminace otce z důvodu státní příslušnosti.

Přístup k soudu 15

Bucková proti České republice

Zaslání dovolání e-mailem a povinnost přiměřené pečlivosti při uplatňování vlastních práv.

Trestní právo

Hate speech 17

Zemmour proti Francii

Nenávistné výroky na adresu náboženské komunity jako celku.

Policie 19

B. Ü. proti České republice

Sládková proti České republice

Účinné vyšetřování tvrzeného špatného zacházení ze strany policistů a umožnění participace oběti na řízení.

Domácí násilí 22

Khalifa proti České republice

Záruky proti údajné podjatosti znalce v řízení o týrání osoby žijící ve společném obydli.

Vazba 23

Nuota proti České republice

Přiměřenost délky vazby u stíhání přeshraničního organizovaného zločinu.

Výslech svědků 24

Barsegian proti České republice

Lázók proti České republice

Málek a Černín proti České republice

Schäfer a Todorovič proti České republice

Připuštění výpovědi svědka z přípravného řízení, resp. utajeného svědka.

Eutanazie 29

Mortier proti Belgii

Procesní záruky při ukončení života na žádost pacienta.

Rasové profilování..... 31

Basu proti Německu

Účinné vyšetřování hájitelného tvrzení o rasové diskriminaci při policejní kontrole.

Školství 33

Elmazova a ostatní proti Severní Makedonii

Faktická segregace romských dětí na základních školách v důsledku odlivu žáků z většinové populace.

Migrační právo..... 34

S. H. proti Maltě

Procesní záruky při přezkumu azylové žádosti.

Vyklizení budovy 36

Konopík a Hurdálek proti České republice

Přiměřenost použití síly ze strany policistů při evakuaci squatu.

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

Inkluzivní vzdělávání 38

Odškodnění újmy na zdraví 39

Nepřímá diskriminace otců v řízeních o úpravě péče..... 39

Násilné vystěhování z obydlí..... 40

Projednání věci v přiměřené lhůtě 40

Respektování korespondence a spravedlivý proces 41

Vystěhování ze zařízení sociální péče 41

Přístup k soudům 41

Velký senát Soudu

Právní uznání stejnopohlavních svazků 43

Přístup k soudu 43

Presumpce nevinny 44

Anotace rozsudků a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva obsažené ve Zpravodaji nejsou úředními rozhodnutími a nejsou závazné. Jsou však autorskými díly chráněnými autorským právem. Zpravodaj jako celek ani jednotlivé anotace v něm obsažené proto nesmí být bez předchozího souhlasu státu reprezentovaného Ministerstvem spravedlnosti zpřístupňovány veřejnosti ani jinak užívány, zejména rozmnožovány, nad rámec volného užití dle § 30 autorského zákona a zákonných licencí dle § 31 a násl. autorského zákona.

Přehled použitých piktogramů

Jednotlivé články Úmluvy a protokolů

článek 2: Právo na život

článek 3: Zákaz mučení

článek 4: Zákaz otroctví a nucených prací

článek 5: Právo na svobodu a osobní bezpečnost

článek 6: Právo na spravedlivé řízení

článek 8: Právo na respektování soukromého a rodinného života

článek 9: Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání

článek 10: Svoboda projevu

článek 11: Svoboda shromažďování a sdružování

článek 14: Zákaz diskriminace

článek 1 Protokolu č. 1: Ochrana majetku

článek 2 Protokolu č. 1: Právo na vzdělání

článek 3 Protokolu č. 1: Právo na svobodné volby

článek 2 Protokolu č. 4: Svoboda pohybu

Ostatní piktogramy

Rozhodnutí proti ostatním státům Rady Evropy

Rozhodnutí proti České republice

Rozhodnutí velkého senátu Soudu

Mezistátní stížnost

Občanské právo

Správní právo

Trestní právo

Užitečné odkazy

Slovo úvodem

Milé čtenářky, milí čtenáři,

v polovině května se v Reykjavíku uskuteční [summit Rady Evropy](#), setkání před-
sedů vlád a hlav členských států této organizace, jejímž orgánem je i Evropský soud pro lidská práva.
Jde o mimořádnou událost. Za 75 let existence Rady Evropy se dosud konal jen třikrát. Českou re-
publiku na něm bude reprezentovat prezident Petr Pavel.

Summity se konají ve zlomových okamžicích vývoje Rady Evropy a historie evropského kontinentu,
jakým byl například pád Berlínské zdi. V posledním roce takový dějinný okamžik také prožíváme.

Čtvrtý summit je reakcí na útočnou, agresivní válku, kterou Rusko rozpoutalo proti Ukrajině. Jeho
účelem je stvrdit, že jsme odhodláni základní hodnoty, na kterých stojí evropská společnost – demo-
kracie, právní stát a ochrana lidských práv – chránit, posilovat a rozvíjet. Rusko je příkladem, kam se
stát a společnost mohou v konečném důsledku dostat, pokud se k těmto hodnotám hlásí jen for-
málně.

Prvotním tématem summitu bude pochopitelně podpora Ukrajiny a zajištění odpovědnosti za zločiny
spáchané ruskou agresí. Pod záštitou Rady Evropy se mj. chystá zřízení Registru škod, který bude
zaznamenávat a dokumentovat důkazy a nároky na náhradu škody v důsledku ruské agrese proti
Ukrajíně. Je zamýšlen jako základ budoucího mezinárodního odškodňovacího mechanismu. V této
souvislosti připomeňme, že Evropský soud pro lidská práva aktuálně projednává [mezistátní stížnost](#)
Ukrajiny proti Rusku, která se týká závažných a masových porušení Evropské úmluvy o lidských prá-
vech spáchaných Ruskou federací na území Ukrajiny po 24. únoru 2022. Česká republika se k řízení
připojila jako vedlejší účastník. Dodejme, že minulý týden štrasburský soud v rozsudku [Gruzie proti Rusku \(č. 3\)](#) uložil Rusku vyplatit obětem porušení práv chráněných Úmluvou, kterých se dopustilo
během ozbrojeného konfliktu v Gruzii v roce 2008, sumu dosahující téměř 130 milionů eur.

Klíčovým tématem summitu bude také důraz na kontrolní mechanismus Úmluvy zajišťovaný Sou-
dem. Ten ve svém [memorandu](#) státy vyzval, aby pro jeho činnost zajistily dostatečné finanční pro-
středky a aby řádně vykonávaly jeho rozsudky. Nevelký rozpočet Evropského soudu pro lidská práva
je známým problémem již léta. Pro srovnání, v roce 2022 ESLP hospodařil s necelými 75 miliony eur,
zatímco Soudní dvůr Evropské unie s 465 miliony eur. Česká republika na tento problém částečně
reaguje a zavázala se k dobrovolnému příspěvku na fungování Soudu nad rámec běžného rozpočtu
ve výši 25 tisíc eur ročně ([usnesení vlády ze dne 5. října 2022 č. 838](#)). Aby však byl Soud dlouhodobě
schopen rozhodovat v přiměřených lhůtách, jeví se posílení jeho rozpočtu jako velmi potřebný krok.
Připomeňme, že každoročně se na Soud se stížností na porušení svých základních práv obrátí kolem
45 tisíce osob.

Důraz na včasný a rychlý výkon rozsudků Soudu je klíčový z mnoha důvodů. V první řadě se naprave-
ním obecného problému, který stál za Soudem shledaným porušením Úmluvy, předejde porušení
základních práv dalších osob. Uleví se kontrolnímu systému Úmluvy jako celku, když k Soudu nebude

podáváno množství dalších důvodných stížností. V neposlední řadě, nerespektování jakéhokoli konečného soudního rozhodnutí vážným způsobem narušuje právní stát a důvěru lidí v něj.

Česká republika si v oblasti výkonu rozsudků štrasburského soudu vede poměrně slušně. Mnoho rozsudků, v nichž mělo shledané porušení Úmluvy původ v právní úpravě, vedlo k jejich změně. Díky rozsudku [Hartman](#) se lidé mohou za průtahy při soudním řízení domoci i náhrady utrpěné nemajetkové újmy, díky rozsudkům [Wallov](#) a [Havelka](#) přestala být špatná ekonomická situace rodiny důvodem pro odebrání dětí, případ [Eremiášová a Pechová](#) přispěl k vytvoření Generální inspekce bezpečnostních sborů a výčet by mohl pokračovat.

V současné době je hlavní výzvou rozsudek [D. H. a ostatní](#). Je to již více než 15 let, co se české orgány snaží odstranit příčiny diskriminace romských žáků v základním vzdělávání. Mnohé bylo učiněno, bylo zakotveno právo na přiznání podpůrných opatření ve spádové škole, zrušena příloha rámcového vzdělávacího plánu pro žáky s lehkým mentálním postižením, zavedeny nové diagnostické nástroje. Výsledky se zatím dostavily bohužel spíše skromné, a je tak před námi ještě mnoho práce, aby dalším mnoha dětem nebyla ztížena možnost plného rozvinutí jejich potenciálu.

V posledních měsících nicméně u nás při implementaci rozhodnutí v oblasti lidských práv nastal i pozitivní posun. Na konci března Ministerstvo spravedlnosti [oznámilo](#), že zákony, které pro úřední změnu pohlaví stále vyžadují kastraci, budou změněny. Stane-li se tak, Česká republika naplní své závazky plynoucí z rozhodnutí [Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice](#). Rada vlády pro lidská práva na svém dubnovém zasedání schválila rozhodnutí, kterým vládě doporučila ukončit činnost dětských domovů pro děti do tří let nejpozději do konce příštího roku, čímž dojde k naplnění rozhodnutí [ERRC a MDAC proti České republice](#).

Tyto věci, které jsou z hlediska chodu celého státu zdánlivě malé a jedny z mnoha, jsou nicméně velmi důležité. Posilují základní hodnoty demokracie, právního státu a lidských práv, na nichž náš stát stojí, a zařazují nás pevněji do vyspělé západní Evropy. V dnešní době zvláště zřetelně vidíme, jak je to důležité. Věřme, že státy závazky, které se na summitu Rady Evropy chystají stvrdit, naplní a obdobných pozitivních zpráv bude stále více.

Příjemné čtení

Petr Konůpka,
vládní zmocněnec

Rodinné právo

Rozsudek ze dne 10. listopadu 2022
ve věci č. 25426/20 – I. M. a ostatní proti Itálii

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení práva na respektování rodinného života dětí, obětí domácího násilí, které se po dobu tří let musely stýkat v nechráněném prostředí se svým násilnickým otcem, a matky, které byla pozastavena rodičovská odpovědnost, jelikož takovým setkáním bránila.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

První stěžovatelka odešla v červenci 2014 spolu se svými dvěma dětmi (druhým a třetím stěžovatelem) od otce dětí, narkomana a alkoholika, z důvodu domácího násilí, kterému byla vystavena. Podala na něj trestní oznámení pro špatné zacházení. V únoru 2015 soud stanovil otcí styk s dětmi jednou týdně v „přísně chráněném“ prostředí za účasti psychologa. Tato setkání se

nakonec konala na různých místech jako např. v místní knihovně, na hlavním náměstí ve městě a na radnici, zprvu bez účasti psychologa. Od března 2016 se sezení vyznačovala velmi agresivním chováním otce. Matka se rozhodla, že nebude děti na domluvená setkání vodit a soud jí z uvedeného důvodu v květnu 2016 pozastavil rodičovskou odpovědnost. Sezení pokračovala a děti byly občas ponechány s otcem o samotě, přestože nedošlo ke zlepšení situace a navzdory zprávám soudu o agresivním chování otce. Soud styk pozastavil až v listopadu 2018. Rodičovská odpovědnost matky byla obnovena v květnu 2019.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Nezletilí stěžovatelé, oběti domácího násilí, na poli článků 3 a 8 Úmluvy namítali, že vnitrostátní orgány nepřijaly nezbytná a vhodná opatření na jejich ochranu před násilnickým otcem, se kterými byli nuceni se stýkat. První stěžovatelka, matka dětí, namítala, že byla označena za nespolupracujícího rodiče a z toho důvodu jí byla pozastavena rodičovská odpovědnost, ačkoli se

snažila chránit své děti a upozorňovala na nedostatečnou ochranu dětí na schůzkách s otcem. Soud, jemuž přísluší provádět právní kvalifikaci skutkových okolností případu, považoval za vhodné posoudit je pouze na poli článku 8 Úmluvy (*Radomilja a ostatní proti Chorvatsku*, č. 37685/10 a 22768/12, rozsudek velkého senátu ze dne 20. března 2018, § 114 a 126).

a) K nezletilým dětem

Soud připomněl pozitivní závazky státu, které mohou zahrnovat povinnosti vytvořit a v praxi uplatňovat přiměřený právní rámec poskytující ochranu před násilnými činy spáchanými soukromými osobami (*Söderman proti Švédsku*, č. 5786/08, rozsudek velkého senátu ze dne 12. listopadu 2013, § 80). Opatření na ochranu dětí, které jsou obzvláště zranitelné, musí být účinná a zahrnovat přiměřená opatření k zabránění špatnému zacházení, o němž orgány věděly nebo měly vědět, jakož i účinnou prevenci na ochranu dětí před takovými závažnými formami osobní újmy (tamtéž, § 81, a v souvislosti s domácím násilím viz *Hajduová proti Slovensku*, č. 2660/03, rozsudek ze dne 30. listopadu 2010, § 49).

Soud uvedl, že navzdory soudnímu rozhodnutí se styk nekonal za přísných podmínek za přítomnosti psychologa. Od srpna 2015 do ledna 2016 se děti musely s otcem stýkat na nevhodných místech bez přítomnosti psychologa. Ačkoli sociální pracovníce opakovaně žádala o nápravu, soud byl po dobu téměř čtyř měsíců nečinný. Matka odmítala děti vodit na schůzky a v květnu 2016 jí byla pozastavena rodičovská odpovědnost a styk pokračoval, aniž by se soud zabýval jejími argumenty, vyslechl sociální pracovníci či vzal v potaz kontext domácího násilí. Schůzky se sice od prosince 2015 konaly za účasti psychologa, avšak za silné agresivity otce. V roce 2018 byly děti ponechány samy s otcem, ačkoli jeho agresivita narůstala, o čemž byl soud opakovaně informován sociální pracovníci, která upozorňovala, že není zaručena bezpečnost dětí. Otec nedodržoval svůj rehabilitační program, děti potřebovaly psychologickou podporu a byly vystaveny násilí. Styk s otcem soud přerušil až v listopadu 2018, rok a devět měsíců po první informaci o agresivním chování otce. Tříleté kontakty s otcem narušily psychickou a emocionální rovnováhu dětí. Dle Soudu bylo nepochopitelné,

proč vnitrostátní soud nevyhodnotil riziko, kterému byly děti vystaveny, a nedal přednost nejlepšímu zájmu dětí před zájmem otce udržovat s nimi kontakt.

Došlo tak k porušení článku 8 Úmluvy ve vztahu k nezletilým dětem.

b) K matce nezletilých dětí

Matka po dobu pěti měsíců doprovázela své děti na schůzky, avšak rozhodla se je na ně přestat vodit, jelikož se konaly bez ochranných opatření stanovených soudem. Dle vnitrostátního soudu se matka chovala během schůzek nepřátelsky, a tudíž jí pozastavil rodičovskou odpovědnost, aniž by vyslechl sociální pracovníci a zohlednil obtíže při schůzkách konaných bez přítomnosti psychologa. Rozhodnutí bylo zrušeno až v květnu 2019. Pozastavení rodičovské odpovědnosti nemělo za následek změnu bydliště dětí, ty dál pobývaly u matky, která byla nicméně zbavena práva rozhodovat v zájmu svých dětí a právně je zastupovat. Soudy nezohlednily průběh schůzek, násilí, kterému byli všichni stěžovatelé vystaveni, ani trestní řízení vedené proti otci pro špatné zacházení. Ve své zprávě o Itálii expertní skupina GREVIO pro boj proti násilí na ženách a domácímu násilí dohlížející na dodržování závazků vyplývajících z Istanbulské úmluvy zdůraznila, že bezpečnost dětí by měla být ústředním faktorem při rozhodování o nejlepším zájmu dítěte ve věcech péče a styku. Soud sdílel obavy GREVIO o rozšířenou praxi italských civilních

soudů považovat ženy, které se odvolávají na domácí násilí jako na důvod odmítnutí účasti na setkáních jejich dětí s jejich bývalým partnerem, za „nespolupracující matky“, které si zaslouží „trest“. Dle Soudu vnitrostátní soudy neuvedly dostatečné a relevantní důvody pro tříleté pozastavení rodičovských práv matky a situaci pečlivě nezkontrolovaly.

Došlo tak k porušení článku 8 Úmluvy i ve vztahu k první stěžovateli.

Rozsudek ze dne 22. listopadu 2022 ve věci č. 58817/15 a 58252/15 – D. B. a ostatní proti Švýcarsku

Senát třetí sekce Soudu rozhodl šesti hlasy proti jednomu, že došlo k porušení práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy u dítěte, které se narodilo stejnopohlavnímu páru v zahraničí skrze náhradní mateřství, a to za použití gamet jednoho z těchto mužů a anonymní dárkyně, jelikož po dobu více než sedmi let švýcarské právo neumožňovalo žádnou formu právního uznání rodičovského vztahu k dítěti u druhého ze zamýšlených otců, který nebyl otcem biologickým. Dále Soud jednomyslně konstatoval, že v důsledku uvedených skutečností nedošlo k porušení práva otců na respektování jejich rodinného života. Opět šesti hlasy proti jednomu Soud nakonec shledal, že není nutné odděleně se

zabývat námitkou porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stížnost podali dva muži, švýcarští občané, kteří spolu žijí v registrovaném partnerství (první a druhý stěžovatel) a dítě, které se jim narodilo skrze náhradní mateřství (třetí stěžovatel). První dva stěžovatelé uzavřeli v červenci 2010 smlouvu o náhradním mateřství ve Spojených státech amerických. Následně bylo náhradní matce implantováno embryo, přičemž se jednalo o gamety anonymní dárkyně a druhého stěžovatele. Jakmile bylo potvrzeno těhotenství, americký soud vydal rozsudek, jímž uznal prvního a druhého stěžovatele za rodiče počatého dítěte. Třetí stěžovatel se narodil v roce 2011 a v jeho americkém rodném listě byli jako rodiče uvedeni první a druhý stěžovatel. V dubnu 2011 požádali stěžovatelé o zapsání údajů z amerického rodného listu do švýcarské matriky. Řízení dospělo až k federálnímu tribunálu, který v květnu 2015 rozhodl o zapsání pouze druhého stěžovatele jakožto otce dítěte, a to z důvodu, že se jednalo

o genetického rodiče; první stěžovatel však jako otec právně uznán nebyl. Ve stejném roce podali stěžovatelé stížnost k Soudu.

Od 1. ledna 2018 je ve Švýcarsku možné osvojení dítěte registrovaného partnera. První stěžovatel ještě téhož dne požádal o osvojení třetího stěžovatele. Rozhodnutí o osvojení bylo vydáno v prosinci 2018.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že odmítnutím právního uznání rodičovského vztahu mezi zamýšleným otcem (prvním stěžovatelem) a dítětem (třetím stěžovatelem) došlo k porušení jejich práva na respektování soukromého a rodinného života, které nebylo zhojeno ani pozdějším umožněním osvojení.

a) K přijatelnosti

Soud připomněl, že respektování soukromého života zahrnuje i právo dítěte na identitu, včetně právního určení příbuzenských vztahů (Mennesson proti Francii,

č. 65192/11, rozsudek ze dne 26. června 2014, § 46 a 96). Dále poukázal na to, že první dva stěžovatelé se o třetího stěžovatele od narození starají a všichni spolu žijí způsobem, který se nikterak neodlišuje od běžného rodinného života (tamtéž, § 44 a násl.). Soud proto uzavřel, že za okolností projednávané věci je článek 8 aplikovatelný v části týkající se soukromého života na třetího stěžovatele a v části týkající se rodinného života na všechny stěžovatele.

b) K odůvodnění

Soud uznal, že v projednávané věci došlo k zásahu do namítaných práv, že se tak stalo v souladu se zákonem a že účelem tohoto zásahu bylo odradit švýcarské občany od toho, aby se v zahraničí uchýlovali k metodám početí, které jsou v jejich státě zakázány, což lze ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy hodnotit jako legitimní cíle ochrany zdraví a ochrany práv a svobod jiných. Zbývá tedy určit, zda byl daný zásah na dosažení těchto cílů „nezbytný v demokratické společnosti“.

1. Obecné zásady

Soud připomněl, že ve věci [Mennesson proti Francii](#) (cit. výše) shledal porušení článku 8 Úmluvy v aspektu soukromého života dětí narozených skrze náhradní mateřství v zahraničí za užití gamet zamýšleného otce a anonymní dárkyně, a to v důsledku odmítnutí francouzských orgánů právně uznat příbuzenský vztah mezi těmito dětmi a jejich biologickým otcem.

judikatury. Nejlepší zájem dítěte totiž mj. vyžaduje právní identifikaci osob odpovědných za jeho výchovu, jakož i možnost žít a vyrůstat ve stabilním prostředí (Posudek č. P16-2018-001, cit. výše, § 42) a naplnění tohoto zájmu se nemůže odvíjet od sexuální orientace rodičů. Pokud jde o argument švýcarského federálního tribunálu spočívající v tom, že žádost stěžovatelů je nutno odmítnout, protože dle švýcarského práva je náhradní mateřství v rozporu s veřejným pořádkem, Soud uvedl, že se jedná o argument relevantní, nikoliv však rozhodující: z hlediska Úmluvy ani potřeba sankcionovat případné problematické jednání rodičů nemůže převládnout nad nejlepším zájmem dítěte.

3. Třetí stěžovatel

Soud dále poukázal na to, že v době narození třetího stěžovatele švýcarské právo stěžovatelům neposkytovalo žádnou možnost, jak dosáhnout právního uznání rodičovského vztahu mezi zamýšleným rodičem (prvním stěžovatelem) a dítětem. Osvojení bylo přístupné jen párům žijícím v manželství, ne však v registrovaném partnerství. Tento stav trval až do ledna 2018, kdy bylo osvojení umožněno i pro registrované partnery.

V Posudku týkajícím se právního uznání rodičovského vztahu mezi dítětem narozeným v zahraničí skrze náhradní mateřství a zamýšlenou matkou (č. P16-2018-001, posudek velkého senátu ze dne 10. dubna 2019) Soud dospěl k závěru, že v uvedené situaci právo dítěte na respektování soukromého života vyžaduje i právní uznání rodičovského vztahu zamýšlené matky; toto uznání nicméně nemusí mít formu zapsání údajů z rodného listu vystaveného v zahraničí do domácí matriky, ale může proběhnout i jiným způsobem, např. osvojením.

A nakonec ve věci [D proti Francii](#) (č. 11288/18, rozsudek ze dne 16. července 2020) Soud rozhodl, že nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy, když vnitrostátní orgány odmítly přepis rodného listu dítěte narozeného v zahraničí pomocí náhradního mateřství v části týkající se rodičovství zamýšlené matky, která byla zároveň genetickou matkou, jelikož tato dle vnitrostátního práva mohla požádat o osvojení daného dítěte jakožto dítěte manžela.

2. Úvahy týkající se všech stěžovatelů

Zatímco ve výše citovaných případech proti Francii se jednalo o heterosexuální páry žijící v manželství, v projednávané věci vznesl stížnost stejnopohlavní pár, který uzavřel registrované partnerství. Dle Soudu se nicméně i zde budou aplikovat zásady plynoucí z jeho dosavadní

Znamená to, že po dobu téměř sedmi let a osmi měsíců (tj. od vznesení žádosti o zapsání údajů do matriky v dubnu 2011 až po vydání rozhodnutí o osvojení v prosinci 2018) stěžovatelé nemohli dosáhnout právního uznání rodičovského vztahu. Dle Soudu délka této doby není slučitelná se zásadami plynoucími z jeho dosavadní judikatury a zejména s nejlepším zájmem dítěte, které se tak může octnout ve stavu právní nejistoty ohledně své identity ve společnosti a být zbaveno možnosti žít a vyrůstat ve stabilním prostředí (Posudek č. P16-2018-001, cit. výše, § 40–42).

V dané věci Soud dospěl k závěru, že odmítnutí zapsat údaje z rodného listu vystaveného legálně v zahraničí, pokud jde o rodičovský vztah mezi zamýšleným otcem (prvním stěžovatelem) a dítětem, aniž by byly k dispozici alternativní způsoby právního uznání tohoto vztahu, nesledovalo nejlepší zájem dítěte. Jinými slovy, obecná a absolutní nemožnost dosáhnout právního uznání vztahu mezi dítětem a prvním stěžovatelem, a to během značně dlouhé doby, představuje nepřiměřený zásah do práva třetího stěžovatele na respektování jeho soukromého života. K porušení článku 8

Úmluvy v této části tedy došlo. Soud dále uvedl, že ve světle tohoto závěru se již pak nemusí zabývat tím, zda došlo u třetího stěžovatele i k porušení práva na respektování jeho rodinného života.

4. První a druhý stěžovatel

Co se týče práva prvních dvou stěžovatelů na respektování jejich rodinného života, Soud předně zopakoval, že náhradní mateřství je dle švýcarského práva v rozporu s veřejným pořádkem. Rovněž uvedl, že nelze hodnotit jako svévolný či nerozumný závěr švýcarského federálního tribunálu, dle něhož jednání prvních dvou stěžovatelů, kteří využili náhradního mateřství v zahraničí, představuje obcházení zákona z hlediska vnitrostátního práva. První dva stěžovatelé ostatně ani netvrdí, že by o zákazu náhradního mateřství ve Švýcarsku nevěděli. Svým postupem postavili příslušné vnitrostátní orgány před hotovou věc.

Soud dále zdůraznil, že odmítnutí právně uznat prvního stěžovatele jako otce třetího stěžovatele v praxi výraznějším způsobem neovlivnilo výkon jejich rodinného života. Dle švýcarského federálního tribunálu stěžovatelé v každém případě fungovali jako „rodinná jednotka“. Třebaže stížnost k Soudu obsahuje stručné zmínky ohledně problémů, kterým stěžovatelé v tomto směru čelili zejména v jeslích, školce a škole, tato tvrzení nejsou náležitě podložena a nezdaří se být dostatečně vážná na to, aby je bylo možné považovat za

nepřiměřený zásah do práv prvních dvou stěžovatelů na respektování jejich rodinného života. K porušení článku 8 Úmluvy v této části tudíž nedošlo.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 ÚMLUVY VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 8

Stěžovatelé dále namítali, že třetí stěžovatel byl diskriminován jakožto dítě stejnopohlavního páru, neboť až do ledna 2018 nebylo ve Švýcarsku možné osvojení dítěte registrovaného partnera.

Soud konstatoval, že vzhledem k závěru o porušení článku 8 Úmluvy u třetího stěžovatele nevyvolává námitka na poli článku 14 žádnou podstatnou oddělenou otázku, a tak se jí nemusí zabývat.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudce Krenc se ve svém souhlasném stanovisku věnuje zejména otázce použitelnosti poradních posudků Soudu, vydávaných podle Protokolu č. 16 k Úmluvě, v řízení proti státům, které tento protokol zatím neratifikovaly, resp. na události, k nimž došlo ještě před vydáním daného posudku.

Soudkyně Elósegui ve svém částečně nesouhlasném stanovisku polemizuje se závěrem většiny ohledně porušení článku 8 Úmluvy ve vztahu ke třetímu stěžovateli. Dle jejího názoru tím Soud nepřiměřeně zasáhl do prostoru členských států pro uvážení v oblasti, která je

velmi kontroverzní. Velká většina států Rady Evropy doposud neumožňuje náhradní mateřství, a to pro všechny osoby bez ohledu na jejich pohlaví či sexuální orientaci. V projednávané věci byla práva dítěte chráněna dostatečně ještě před jeho osvojením zamýšleným otcem: již od osvojení biologickým otcem mělo dítě jednoho právně uznaného otce a dalšího otce *de facto*, přičemž tito dva spolu tvořili pár žijící v registrovaném partnerství. Státy mají každopádně právo snažit se zabránit tomu, aby jejich občané obcházeli zákon a pak z toho profitovali, schovávající se za práva dítěte. Jedná se navíc i o problém spojený s komercializací náhradního mateřství, s exploatací žen využívaných jako náhradní matky (které obvykle patří k nejzranitelnějším společenským skupinám), a rovněž s obchodováním s dětmi.

Soudce Pavli se ve svém částečně nesouhlasném stanovisku vyslovil ve prospěch závěru o porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8: během prvních sedmi let života třetího stěžovatele mu švýcarské právo neumožňovalo – na rozdíl od dětí vychovávaných ve stejné situaci manželskými páry – osvojení zamýšleným

(nebiologickým) rodičem. Manželství bylo zároveň přístupné pouze heterosexuálním párům. Jedná se tudíž o diskriminaci dítěte na základě sexuální orientace jeho rodičů.

Rozsudek ze dne 8. prosince 2022 ve věci č. 14889/19 – Pejřilová proti České republice

Senát páté sekce Soudu rozhodl jednomyslně o neporušení práva na respektování soukromého života stěžovatelky, jejíž žádosti o umělé oplodnění poté, co její manžel zemřel, nebylo vyhověno.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka žalovala Centrum asistované reprodukce, které odmítlo dokončit proces umělého oplodnění za použití zmrazených spermií jejího zesnulého manžela s odůvodněním, že udělený informovaný souhlas v mezidobí pozbyl platnosti. Vnitrostátní právní úprava omezuje okruh možných žadatelů o umělé oplodnění na neplodné páry, které jsou naživu, což stěžovatelka po smrti manžela nesplňovala. Vnitrostátní právo

přítom vyžaduje informovaný souhlas páru nejen s léčbou samotnou, ale také před každým pokusem o umělé oplodnění.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka s poukazem na článek 8 Úmluvy namítala, že stát by měl respektovat její volbu otce jejího dítěte, jakož i přání zesnulého manžela mít s ní dítě, a měl by jí umožnit pokračovat v procesu umělého oplodnění s použitím jeho zmraženého spermatu.

Mezi účastníky nebylo sporu o tom, že se věc týkala stěžovatelčina práva na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy. Soud připomněl, že soukromý život je široký pojem zahrnující mj. takové prvky, jako je právo na respektování rozhodnutí mít nebo nemít dítě (*Evans proti Spojenému království*, č. 6339/05, rozsudek velkého senátu ze dne 10. dubna 2007, § 71) či právo páru počít dítě a využít za tímto účelem metody asistované reprodukce (*S.H. a ostatní proti Rakousku*, č. 57813/00, rozsudek velkého senátu ze dne 3. listopadu 2011, § 82).

Soud dále konstatoval, že projednávaná věc vyvolává citlivé morální a etické otázky, které se kromě zájmů konkrétních osob dotýkají i řady zájmů veřejných. V oblasti asistované reprodukce navíc v rámci členských států Rady Evropy neexistuje shoda. Žalovanému státu

je proto dle Soudu třeba přiznat širší prostor pro uvážení.

Projednávanou věc lze chápat i jako otázku, zda existuje pozitivní závazek státu umožnit umělé oplodnění za použití spermatu zesnulé osoby. Podle Soudu je však namístež přezkoumat stížnost jako zásah do práva stěžovatelky využívat technik asistované reprodukce dle zákona o specifických zdravotních službách, neboť jí v tom fakticky bránila aplikace tohoto předpisu, který se u českých soudů pokusila neúspěšně napadnout. Použitelné zásady týkající se odůvodnění podle čl. 8 odst. 2 Úmluvy jsou nicméně podobné pro oba uvedené případy (*Evans proti Spojenému království*, cit. výše, § 75; *S.H. a ostatní proti Rakousku*, cit. výše, § 88).

Soud nepochyboval o tom, že k zásahu došlo na základě zákona.

Soud dále zdůraznil, že projednávaná věc se netýká užití zmražených embryí, jimž již v minulosti přiznal určitý "potenciál pro život" (*Parrillo proti Itálii*, č. 46470/11, rozsudek ze dne 27. srpna 2015, § 167), nýbrž možnosti užít zmražené spermie zesnulé osoby k umělému oplodnění. To vznáší etickou otázku spojenou s aspekty veřejného zájmu, které se mohou týkat mj. situace dětí, jež by se tímto způsobem měly narodit. Rozhodnutí českého zákonodárce přijmout napadené ustanovení a jeho výklad vnitrostátními soudy svědčí o záměru respektovat lidskou důstojnost a svobodnou

vůli, jakož i o snaze zajistit spravedlivou rovnováhu mezi stranami zúčastněnými na asistované reprodukci tak, aby každá osoba, která daruje genetický materiál za účelem takové léčby, předem věděla, že bez jejího pokračujícího souhlasu nemůže být použit. Soud již v minulosti konstatoval, že takové obecné zájmy jsou legitimní a v souladu s článkem 8 Úmluvy (viz *mutatis mutandis Evans proti Spojenému království*, cit. výše, § 89). Soud proto uzavřel, že napadená právní úprava sleduje legitimní cíl ochrany morálky a práv a svobod jiných osob.

S přihlédnutím k absenci shody na evropské úrovni v otázce umělého oplodnění vdovy zmraženými spermiemi zesnulého manžela Soud následně posuzoval, zda zákonodárce při nalézání spravedlivé rovnováhy mezi soupeřícími zájmy nepřekročil prostor pro uvážení přiznaný článkem 8 Úmluvy.

Soud zopakoval, že není v rozporu s článkem 8 Úmluvy, pokud stát přijme právní předpisy upravující důležité aspekty soukromého života, které neumožňují zvažování soupeřících zájmů v každém jednotlivém případě;

takový přístup slouží k podpoře právní jistoty a prevenci svévole (*Evans proti Spojenému království*, cit. výše, § 89; *S.H. a ostatní proti Rakousku*, cit. výše, § 110). Česká právní úprava omezuje přístup k umělému oplodnění jen pro páry, které jsou naživu, a to v zájmu ochrany svobodné vůle člověka, který s asistovanou reprodukcí vyslovil souhlas, jakož i práva nenarozeného dítěte znát své rodiče. Přestože nenarozené dítě ani zemřelá osoba nejsou nositeli práv podle Úmluvy jako takových (*Jäggi proti Švýcarsku*, č. 58757/00, rozsudek ze dne 13. července 2006, § 42), Soud považoval takové úvahy za relevantní a nespátrával důvod k jejich zpochybňování. Práva podle článku 8 nejsou absolutní, a proto nevyžadují, aby smluvní státy umožnily umělé oplodnění *post mortem*.

Česká právní úprava byla dle Soudu jasná a pro stěžovatelku předvídatelná. Vnitrostátní soudy tvrzení stěžovatelky pečlivě zvážily, neshledaly však důvod k odchylce. Zdůraznily, že v situaci, kdy manžel stěžovatelky podepsal informovaný souhlas, kde bylo výslovně uvedeno, že v případě jeho úmrtí reprodukční centrum skladování spermií ukončí, nelze předpokládat jeho

souhlas s dokončením výkonu. Soud dále poukázal na to, že české právo nezakazuje, aby osoba využila možnosti umělého oplodnění *post mortem* v zahraničí.

Soudu proto nezbyvalo než uzavřít, že zájmu stěžovatelky na respektování jejího rozhodnutí mít dítě geneticky spřízněné se svým zesnulým manželem nelze přiznat větší váhu než oprávněným zájmům sledovaným napadenou právní úpravou. České orgány v dané věci nepřekročily svůj prostor pro uvážení, a k porušení článku 8 Úmluvy tudíž nedošlo.

Rozsudek ze dne 13. října 2022 ve věci č. 30879/17 – *Hýbkovi proti České republice*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně shledal, že nedošlo k porušení práva stěžovatelů na respektování rodinného života chráněného článkem 8 Úmluvy, když prodloužení umístění druhého a třetího stěžovatele do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě obecného předběžného opatření dle občanského soudního řádu bylo v souladu se zákonem. Současně shledal, že rozhodnutí o jejich odloučení od matky, první stěžovatelky, která jim pro svou závislost na alkoholu nebyla schopna zajistit řádnou péči, nebyla svévolná nebo zjevně nepřiměřená.

změněno odvolacím soudem, který zrušení předběžného opatření zamítl a synové tak putovali zpět do zařízení. Stěžovatelka neúspěšně brojila proti závěru odvolacího soudu ústavní stížností. Synové se vrátili k matce v dubnu 2017, kdy soud na její další návrh předběžné opatření zrušil.

Po podání stížnosti Soudu stěžovatelka v červenci 2018 v podnapilém stavu opustila a zamkla syny i jejich dva mladší bratry v bytě s cílem odcestovat s dcerou do Švýcarska. Všechny pět dětí proto bylo umístěno do zařízení a proti stěžovateli bylo zahájeno trestní stíhání pro opuštění dítěte nebo nezletilé osoby a ohrožování výchovy dítěte. V srpnu 2018 bylo zahájeno řízení ve věci svěření všech pěti dětí do náhradní rodinné péče. V červnu 2019 toto řízení stále probíhalo.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítají porušení článku 8 z důvodu, že rozhodnutí ze dne 24. května 2015 prodlužující umístění synů do zařízení bylo v rozporu se zákonem. Jejich

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

První stěžovatelka („stěžovatelka“), která je matkou druhého a třetího stěžovatele („synové“), absolvovala opakovaně pro svou závislost protialkoholní léčbu, poprvé v roce 2009. Její synové proto museli být odebráni z její péče, a to na jeden měsíc v roce 2012 (ve věku sedmi a pěti let) a na šest měsíců v roce 2013. Rodina byla rovněž pod dohledem OSPOD. K dalšímu umístění synů a jejich polorodé sestry do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc („zařízení“) z důvodu matčiny značné podnapilosti došlo dne 24. února 2015, a to zvláštním předběžným opatřením dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních („z. ř. s“), které bylo třikrát prodlouženo o jeden měsíc. Stěžovatelka s dětmi udržovala v zařízení častý kontakt. Dne 24. června 2015, poté, co zaniklo poslední zvláštní předběžné opatření, jelikož nebylo včas prodlouženo, vydal soud nové obecné předběžné opatření o umístění dětí do zařízení, dle kterého se mělo postupovat až do skončení řízení o péči o nezletilé. Stěžovatelka dne 21. března 2016 podala návrh na zrušení tohoto předběžného opatření s poukazem na to, že po přijetí zvláštních ustanovení v z. ř. s. již není možné ve věci umístění dětí do zařízení postupovat dle obecných předběžných opatření zakotvených v zákoně č. 99/1963 Sb., občanském soudním řádu („o. s. ř.“). Soud jí v návrhu vyhověl a synové se tak vrátili do její péče. Rozhodnutí však bylo

námítka směřuje až na období po 21. březnu 2016, tedy po datu, kdy stěžovatelka využila vnitrostátního prostředku nápravy. Dále tvrdí, že jejich odloučení trvalo déle než bylo nezbytně nutné a pro odloučení neexistovala naléhavá společenská potřeba.

a) K souladu zásahu se zákonem

Soud poznamenal, že určení rozhodného práva přísluší především vnitrostátním orgánům. Zde bylo otázkou, zda s účinností z. ř. s. bylo stále možné „souběžné“ užití tohoto zákona a o. s. ř. při rozhodování o předběžných opatřeních ve věcech péče o nezletilé. Soud posuzoval, zda byl použitý výklad jasný a předvídatelný (*Molla Sali proti Řecku*, č. 20452/14, rozsudek velkého senátu ze dne 19. prosince 2018, § 149) a shledal, že v rozhodné době bylo možné nařídit umístění dítěte do zařízení jak podle z. ř. s., tak podle o. s. ř., a to zejména jeho § 76 odst. 1 a § 102. Dal zapravdu vládě, že výhodou obecných opatření dle o. s. ř. bylo, že nemusela být nařízena jen na návrh OSPOD, ale i jiného subjektu, či dokonce bez návrhu. Uznal, že pravidelný přezkum opatření o umístění do zařízení, upravený z. ř. s., se týkal pouze

opatření vydaných na jeho základě a že tato úprava představuje důležitou procesní záruku, jelikož soudu ukládá, aby bedlivě sledoval vývoj poměrů v rodině a činil kroky ke sloučení rodiny. Dodal však, že i § 76 odst. 3 o. s. ř. umožňoval omezit dobu trvání obecného předběžného opatření a že účastníci mohli kdykoliv navrhnout jeho zrušení, po čemž by následovalo opětovné zkoumání důvodů, které vedly k jeho vydání. Stěžovatelka této možnosti dne 21. března 2016 využila.

Soud podotkl, že umístění synů do zařízení bylo nařízeno a poté několikrát prodlouženo zvláštními předběžnými opatřeními podle § 452 a násl. z. ř. s. Teprve dne 24. června 2015 rozhodoval soud dle obecného předběžného opatření dle § 102 o. s. ř., jelikož poslední z dotčených opatření skončilo, protože nebylo prodlouženo v zákonné jednoměsíční lhůtě. Soud konstatoval, že v tomto ohledu došlo na straně státu k určitému pochybení.

Dodal, že novelou účinnou od 1. ledna 2022 došlo k vyjasnění použitelnosti zmíněných předběžných opatření, avšak v rozhodné době dle jeho názoru české právo nezakazovalo umístění dětí do zařízení na základě obecných předběžných opatření. Soud uzavřel, že výklad právní úpravy o předběžných opatřeních v projednávané věci nelze hodnotit jako svévolný nebo zjevně nepřiměřený a že jeho účinky byly dostatečně jasné a předvídatelné. Napadený zásah tedy byl v souladu se zákonem.

synům řádnou péči a vhodné prostředí. V minulosti již dvakrát ohrozila život a zdraví svých dětí, pročež musely být umístěny do zařízení. Schopnost stěžovatelky pečovat o své děti tak bylo nutné podrobit přezkumu včetně zpracování znaleckého posudku z oboru psychiatrie. Povšiml si také, že stěžovatelka přispěla k průtahům v řízení, když požádala o odročení věci. Soud podotkl, že se v rozhodné době nechovala vždy tak, aby úřady ujistila o své schopnosti pečovat o děti. V létě 2015 přestala spolupracovat s opatrovníkem, nepřiměřeně zatěžovala své syny a odcestovala na několik měsíců do Švýcarska, kde byla několikrát nalezena opilá. Zdůraznil ale, že jakmile to dovolily okolnosti, stěžovatelce byl umožněn kontakt se syny na jednodenní propustky, nebo i víkendy a prázdniny. Shrnu proto, že opatrovník synů skutečně dbal na potřebu udržovat mezi stěžovateli kontakt.

Soud se dále vyjádřil ke skutečnosti, že odvolací soud rozhodl dne 4. srpna 2016 odlišně o situaci synů, které ponechal v zařízení, a situaci jejich polorodé sestry, jejíž umístění v zařízení ukončil. Podotkl, že pouhá skutečnost, že v takto složitém případě posoudily dva senáty stejného soudu dvě samostatné věci odlišně,

b) Ke sledovanému cíli

Soud konstatoval, že vnitrostátní soud rozhodl dne 24. června 2015 předběžným opatřením dle § 102 odst. 1 o. s. ř., jelikož stěžovatelka opakovaně selhala ve své rodičovské roli a ohrozila život dětí. Tyto závěry s odkazem na alarmující situaci již třetího umístění synů do ústavní péče potvrdil i odvolací soud. Soud proto naznal, že rozhodnutí o ponechání synů v zařízení po 21. březnu 2016 sledovalo jejich nejlepší zájem a namítaný zásah sledoval legitimní cíl, a to ochranu práv a svobod druhých.

c) K nezbytnosti v demokratické společnosti

Hlavní zásady týkající se sloučení rodiny a péče o děti jsou shrnuty v rozsudku [Strand Lobben a ostatní proti Norsku](#) (č. 37283/13, rozsudek velkého senátu ze dne 10. září 2019, § 202–213).

Soud podotkl, že stěžovatelka zrušení obecného předběžného opatření ze dne 24. června 2015 navrhovala dvakrát. Jejím prvním návrhu ze dne 21. března 2016, bylo původně vyhověno a synové se tak dočasně vrátili k matce na letní prázdniny. Rozhodnutí však bylo odvolacím soudem zrušeno a synové se dne 5. září 2016 vrátili do zařízení, kde zůstali až do 12. dubna 2017, kdy bylo rozhodnuto o stěžovatelčině druhém návrhu na zrušení umístění. Dle Soudu byla opatření nařízena, jelikož stěžovatelka nedokázala poskytnout

neznamená porušení Úmluvy. Všiml si přitom odlišné situace dětí; např. toho, že sestře byly pouhé tři roky, kdy je žádoucí se ústavní péčí vyhnout.

Soud označil za problematické, že synové byli v jím posuzovaném období umístění do zařízení toliko na základě předběžných opatření, která se opírají o omezené důkazy. V obdobných případech mají soudy urychleně rozhodnout ve věci samé, to ale nebrání tomu, aby rozhodnutí při změně okolností změnily. Připomněl, že čl. 6 odst. 1 zakotvuje právo na vydání konečného rozhodnutí v přiměřené době. Ve věcech proti České republice týkajících se délky řízení o výkonu rodičovské odpovědnosti již v minulosti konstatoval, že průtahy bývají způsobeny tím, že soudy mají k dispozici jen jedno vyhotovení spisu, což vyžaduje jeho předávání a řízení to zpomaluje ([Reslová proti České republice](#), č. 7550/04, § 49, rozsudek ze dne 18. července 2006, § 49). Dal tak sice zapravdu stěžovatelům, že řízení ve věci samé zahájené dne 24. dubna 2015 a skončené dne 27. listopadu 2017 trpělo průtahy, dodal však, že to samo o sobě nevede k závěru, že orgány nesplnily svůj závazek postupovat s řádnou péčí. Navíc, stěžovatelka

k průtahům přispěla a v mezičase si mohla brát děti domů.

Při hodnocení rozhodnutí vnitrostátních soudů v celé jejich šíři Soud shledal, že byla vydána v nejlepším zájmu dětí, a to v mezích prostoru pro uvážení, který má stát k dispozici. Závěr o umístění synů do zařízení za účelem ochrany jejich zdraví a vývoje nelze označit za svévolný nebo zjevně nepřiměřený. S ohledem na dané okolnosti Soud konstatoval, že ponechání synů v zařízení po 21. březnu 2016 představovalo opatření nezbytné v demokratické společnosti. Nedošlo tak k porušení článku 8 Úmluvy.

Rozhodnutí ze dne 13. prosince 2022 ve věci č. 44870/19 – Agarwal proti České republice

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že svěření dítěte do péče matky nebylo v rozporu s právem otce dítěte na rodinný život ve smyslu článku 8 Úmluvy a že otec neprokázal, že byl v řízení diskriminován z důvodu své státní příslušnosti. Námitky týkající se úpravy styku a délky řízení Soud odmítl, jelikož stěžovatel nepodal ústavní stížnost.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovateli britského občanství a jeho české manželce se v březnu 2015 narodila v České republice dcera.

potvrdil. Předběžným opatřením vydaným v roce 2019 byl styk rozšířen.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že bylo porušeno jeho právo na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy, jelikož mu dcera nebyla svěřena do výhradní ani střídavé péče a soudy řádně neurčily styk.

Soud se úvodem vyjádřil k námitce vlády o nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. V ústavní stížnosti podané v lednu 2019 stěžovatel napadl pouze rozsudky z ledna a října 2018 o svěření dítěte do péče matky. Soud konstatoval, že řízení o určení styku v lednu 2021 stále probíhalo a styk byl určen na základě předběžných opatření. Stěžovatel nepodal proti žádnému z předběžných opatření ústavní stížnost, a nevyčerpal tak vnitrostátní prostředky nápravy (*Prodělalová proti České republice*, č. 40094/08, rozsudek ze dne 20. prosince 2011, § 46). Pokud jde o namítanou délku řízení ve věci samé, stěžovatel rovněž nevyčerpal

Následně rodina pobývala ve Spojeném království, avšak v listopadu téhož roku matka s dcerou odjely zpět do České republiky. Návrh otce na navrácení dítěte do Spojeného království podaný dle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí byl zamítnut s tím, že obvyklé bydliště dítěte bylo v České republice. Matka podala návrh na svěření dítěte do péče. Stěžovateli byl ustanoven tlumočník a oběma rodičům byla z důvodu konfliktních vztahů nabídnuta mediace. Od prosince 2015 do prosince 2017 se stěžovatel s dcerou vídal ať již v České republice nebo ve Spojeném království, kam matka s dcerou jezdily, případně prostřednictvím Skype. Obvodní soud vydal v lednu 2018 předběžné opatření o právu otce na styk a rozsudek, kterým dítě svěřil do péče matky jednak kvůli jeho nízkému věku a také kvůli nestálým osobním poměrům otce, který cestoval mezi Spojeným královstvím a Českou republikou a nevyklučoval přestěhování se do Indie, odkud pocházel, nebo do Spojených států amerických za prací. Soud uvedl, že mezi otcem a dcerou existovala jazyková bariéra, jelikož otec nehovořil česky, dítě z důvodu nízkého věku nehovořilo anglicky a pokusy otce hovořit na dítě jazykem hindi nebyly úspěšné, což připouštěl i sám otec. K upevnění vztahu mezi dítětem a otcem byl třeba čas a matka tomu nebránila. Městský soud v říjnu 2018 rozsudek obvodního soudu vydaný v nelepším zájmu dítěte

vnitrostátní prostředky nápravy, které byly shledány účinnými (*Drenk proti České republice*, č. 1071/12, rozsudek ze dne 4. září 2014, § 69–71).

Ve věcech péče o děti mají vnitrostátní orgány široký prostor pro uvážení (*C. proti Finsku*, č. 18249/02, rozsudek ze dne 9. května 2006, § 53). V dané věci řízení zahájila matka v době, kdy dítěti bylo pouhých osm měsíců. Stěžovatel následně v době svého pobytu ve Spojeném království žádal o přeshraniční střídavou péči a po svém přestěhování se do České republiky o výlučnou nebo střídavou péči. V době vydání vnitrostátních rozsudků v roce 2018 bylo dítěti necelé tři roky a nemohlo být tudíž slyšeno. Soudy vzaly v potaz napětí mezi rodiči, jejich silné citové vazby k dítěti a fakt, že dítě žilo od narození s matkou, zatímco situace stěžovatele nebyla stabilní a mezi ním a dcerou existovala jazyková bariéra. Za uvedené situace by stěžovatel dítěti nevytvořil vhodné prostředí pro výchovu a k upevnění vztahů s dítětem byl třeba čas. V důsledku nízkého věku by změna bydliště a odloučení od matky mohly mít negativní vliv na psychiku dítěte, přičemž rodič nemůže mít nárok na přijetí opatření, která by poškodila

zdraví a rozvoj dítěte. Odůvodnění rozhodnutí sledovala nejlepší zájem dítěte a nevybočila ze širokého prostoru státu pro uvážení. Rozhodnutí byla vydaná v kontriktorním řízení a stěžovatel měl za asistence tlumočníka možnost předložit všechny své argumenty a měl přístup ke všem relevantním informacím. Odmítnutí obvodního soudu nechat zpracovat znalecké posouzení rodičů bylo dostatečně odůvodněno. Soud proto dospěl k závěru, že stížnostní námitka je zjevně neopodstatněná.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že byl z důvodů, na kterých bylo založeno odmítnutí svěřit dceru do jeho péče, diskriminován na základě své státní příslušnosti v rozporu s článkem 14 Úmluvy.

Soud dospěl k závěru, že vnitrostátní soudy posoudily všechny okolnosti a rodičovské schopnosti, aby našly nejvhodnější řešení pro dítě. Dítě žilo dlouhou dobu s matkou a situace stěžovatele nebyla ustálená tak, aby zajistil vhodné prostředí pro dítě. Rozhodnutí byla založena na nejlepším zájmu dítěte. Soud stejně jako Ústavní soud uznává, že schopnost rodiče komunikovat se svým dítětem, předškolním zařízením a dalšími orgány je relevantní pro posouzení schopnosti rodiče postarat se o dítě. Soud souhlasil se stěžovatelem, že je třeba se

v každé situaci vyhnout stereotypům a předsudkům vůči otcům ze zahraničí, nicméně stěžovatel neprokázal, že by v obdobné situaci bylo s českým otcem zacházeno příznivěji. Z vnitrostátních rozhodnutí neplyne, že by s ním bylo zacházeno rozdílněji z důvodu státní příslušnosti. Stížnostní námitka je tak zjevně neopodstatněná.

Přístup k soudu

Rozhodnutí ze dne 6. října 2022 ve věci č. 61953/16 – *Bucková proti České republice*

Výbor páté sekce Soudu prohlásil stížnost stěžovatelky za zjevně neopodstatněnou, když neshledal, že by odmítnutím jejího opětovně podaného dovolání pro opožděnost bylo porušeno její právo na přístup k soudu ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy, neboť si měla sama ověřit, že předchozí dovolání zaslané e-mailem bylo vnitrostátním soudům řádně doručeno, když neobdržela potvrzení o jeho přijetí ze strany soudu.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V roce 2011 stěžovatelka prostřednictvím svého právního zástupce odeslala dovolání soudu prvního stupně v příloze e-mailu opatřeného elektronickým podpisem.

Jelikož po dvou a půl letech neměla informace o výsledku řízení, podala žádost o prověření stavu dovolání. Vnitrostátní soudy ale dovolání ve svém systému neevivovaly. Stěžovatelka proto dovolání podala opětovně. V rámci daného řízení byla soudy vyzvána, aby doložila, že předchozí dovolání bylo soudům skutečně doručeno. Stěžovatelka však byla schopna doložit pouze skutečnost, že daný e-mail byl odeslán. Elektronické potvrzení o přijetí dovolání, které ji na základě vnitrostátního práva měly soudy povinnost zaslat, nikdy neobdržela. Opětovně podané dovolání proto Nejvyšší soud odmítl pro opožděnost. Stížnosti nevyhověl ani Ústavní soud.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelka před Soudem namítala, že odmítnutím jejího opětovně podaného dovolání pro opožděnost došlo k porušení jejího práva na přístup k soudu ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Soud nejprve odkázal na shrnutí své judikatury k danému tématu ve věci *Zubac proti Chorvatsku* (č. 40160/12, rozsudek velkého senátu ze dne 5. dubna 2018, § 76–79). V projednávané věci vzal na vědomí, že v případě elektronického doručování bylo podání považováno za doručené teprve v momentě, kdy bylo doručeno soudu. Ten byl následně na základě v rozhodné době platné vyhlášky o elektronických podatelkách povinen bezodkladně zaslat odesílateli potvrzení o přijetí elektronického podání. Pouze dané potvrzení představovalo důkaz o řádném doručení podání. Soud podotknul, že vnitrostátní judikatura v této souvislosti jasně stanovovala, že provozovatel e-mailového serveru, na rozdíl od provozovatelů poštovních služeb, není orgánem, který by měl povinnost podání doručit ve smyslu § 57 odst. 3 občanského soudního řádu. Přitom zohlednil, že stěžovatelka, která byla po celou dobu právně zastoupena, netvrdila, že by jí výše citovaná právní úprava a judikatura nebyla známa nebo byla nejasná. Na stav vyřizování dovolání se však její právní zástupce začal dotazovat až dva a půl roku poté, co dovolání odeslal. Soud byl toho názoru, že

od stěžovatelky a jejího právního zástupce bylo za daných okolností možné požadovat, aby projevili potřebnou péči a zajímali se o osud dovolání, pokud neobdrželi potvrzení o jeho doručení, které jim byl okresní soud povinen neprodleně zaslat. Soud tak přisvědčil argumentu vlády, že stěžovatelka nepostupovala v souladu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* a shledal, že za uvedených okolností se měl právní zástupce po neobdržení potvrzení o přijetí dovolání ihned zajímat, zda bylo řádně doručeno a případně ho soudům zaslat znovu. S ohledem na výše uvedené Soud považoval stížnost za zjevně neopodstatněnou ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a) a odst. 4 Úmluvy. Prohlásil ji proto za nepřijatelnou.

Hate speech

Rozsudek ze dne 20. prosince 2022 ve věci č. 63539/19 – *Zemmour proti Francii*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že nedošlo k porušení práva na svobodu projevu dle článku 10 Úmluvy stěžovatele, který byl odsouzen za trestný čin podněcování k diskriminaci a náboženské nenávisti vůči francouzské muslimské komunitě kvůli výročkům proneseným v televizním pořadu.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel je známý novinář a politický publicista. Než se v roce 2021 vydal na politickou dráhu, publikoval řadu politických analýz. V září 2016 byl hostem živě vysílaného večerního pořadu na televizním kanálu France 5 s propagací své nové knihy, která obsahovala i přibližně čtyřicetistránkovou kapitulu „Francie čelící islámu“.

odvolací soud z 5 000 na 3 000 eur. Dovolací soud stěžovatelovu stížnost zamítnul.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

a) K přijatelnosti

Vláda namítala, že stížnost je nepřijatelná *ratione materiae* dle článku 17 Úmluvy. Podle Soudu je pro takové posouzení rozhodující, zda stěžovatelovy výroky měly za cíl vyvolat nenávist nebo násilí, a zároveň, zda se dovolával Úmluvy takovým způsobem, aby svým jednáním přispěl ke zničení práv a svobod v ní zakotvených. Takové výroky pod ochranu článku 10 Úmluvy nespádají.

V daném případě však Soud uzavřel, že jakkoliv byly stěžovatelovy výroky kontroverzní a šokující, s cílem vyvolat diskriminaci a náboženskou nenávist, nebylo možné zjistit, že by směřovaly ke zničení práv a svobod zakotvených v Úmluvě. Soud proto námitku vlády odmítnul, aniž by mu to však bránilo se o článek 17 Úmluvy výkladově opřít při následném posuzování nezbytnosti zásahu dle čl. 10 odst. 2 Úmluvy (*Ayoub a ostatní proti*

Prvoinstanční trestní soud odsoudil stěžovatele za pět výroků na základě trestného činu podněcování k diskriminaci, nenávisti či násilí vůči skupině osob z důvodu jejich původu nebo příslušnosti k náboženství. První výrok se týkal odpovědi na otázku, zda jsou ve Francii muslimové, kteří žijí mírumilovně, nevykládají znění Koránu doslovně a jsou zcela integrováni, na niž stěžovatel odpověděl „ne“. Ve druhém výroku stěžovatel prohlásil, že „vojáky džihádu považují všichni muslimové, ať už to říkají, nebo ne, za dobré muslimy; jsou to bojovníci, jsou to vojáci islámu.“ Ve třetím výroku dal stěžovatel rovnítko mezi džihádismem a islám. Obdobně se vyjádřil také ve čtvrtém výroku, kde dále islám spojil s násilnou invazí a kolonizací Francie. V posledním výroku uvedl, že by si muslimové měli vybrat mezi islámem a Francií, a pokud jsou Francouzi, měli by se odpoutat od svého náboženství.

Odvolací soud rozsudek částečně zrušil (vůči prvnímu až třetímu výroku), ale potvrdil vůči čtvrtému a pátému výroku, které byly podle soudu zaměřeny na muslimy jako celek a obsahovaly implicitní výzvu k jejich odmítnutí a vyloučení. Původně uložený finanční trest snížil

Francii, č. 77400/14 a další, rozsudek ze dne 8. října 2020, § 101).

b) K odůvodněnosti

Soud shledal, že odsouzení stěžovatele za trestný čin představovalo zásah do výkonu jeho práva na svobodu projevu zaručeného čl. 10 odst. 1 Úmluvy. Takový zásah porušuje článek 10, ledaže je stanoven zákonem, sleduje legitimní cíl dle odstavce 2 a je nezbytný v demokratické společnosti.

Podle Soudu bylo ustanovení příslušného zákona dostatečně přístupné a předvídatelné (*Bonnet proti Francii*, č. 35364/19, rozhodnutí ze dne 25. ledna 2022, § 32). Okolnosti případu i předchozí judikatura umožňovaly stěžovateli rozumně předvídat, že jeho výroky mohou založit trestní odpovědnost. Omezení stěžovatele za jeho provokaci k diskriminaci skupiny osob zároveň sledovalo legitimní cíl ochrany pověsti nebo práv jiných, konkrétně osob muslimského vyznání (*Le Pen proti Francii*, č. 45416/16, rozhodnutí ze dne 28. února 2017, § 29). Zbývá tedy posoudit nezbytnost zásahu.

1. Shrnutí relevantních zásad vyplývajících z judikatury Soudu

K nezbytnosti Soud uvedl, že soustavně ve své judikatuře zdůrazňuje, že projevy týkající se věcí veřejného zájmu zasluhují silnou ochranu, zatímco projevy ospravedlňující násilí, nenávist, xenofobii či jinou formu nesnášenlivosti obvykle chráněny nejsou (*Perinçek proti Švýcarsku*, č. 27510/08, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2015, § 197 a tam uvedené odkazy). Výzvy k diskriminaci se přitom rovnají výzvám k nesnášenlivosti, které spolu s výzvami k násilí a nenávisti představují hranici, která při výkonu svobody projevu nesmí být nikdy překročena (*Baldassi a ostatní proti Francii*, č. 15271/16 a další, rozsudek ze dne 11. června 2020, § 64). Je ponecháno na vnitrostátních orgánech, jaká příjmou opatření, včetně trestněprávních, aby přiměřeně (ale nikoliv excesivně) reagovaly na takové výroky (*Tagiyev a Huseynov proti Ázerbájdžánu*, č. 13274/08, rozsudek ze dne 5. prosince 2019, § 38).

Při posuzování nezbytnosti zásahu Soud bere v úvahu řadu prvků (*Perinçek proti Švýcarsku*, cit. výše, § 205–208 a tam uvedené odkazy). Kromě povahy výroků zohledňuje i kontext, v němž byly proneseny, a to zejména následující faktory: (i) zda byly výroky proneseny ve vypjatém politickém či společenském kontextu; (ii) zda bylo možné výroky při jejich správném výkladu a

posouzení v bezprostředním či obecnějším kontextu chápat jako přímou nebo nepřímou výzvu k násilí nebo ospravedlnění násilí, nenávisti nebo nesnášenlivosti; Soud je v této souvislosti obzvláště citlivý na kategorické výroky napadající nebo ponižující celé skupiny, ať už etnické, náboženské nebo jiné; (iii) způsob, jakým byly výroky formulovány, a jejich potenciál, přímý nebo nepřímý, napáchat škody. O výsledku konkrétního posouzení přitom rozhoduje spíše kombinace prvků než kterýkoli z nich zvlášť.

Podněcování k nenávisti dle Soudu nutně nevyžaduje výzvu ke konkrétnímu násilnému činu nebo jinému trestnému činu. Útoky na osoby spáchané urážkou, zesměšňováním nebo hanobením určitých skupin obyvatelstva mohou postačovat k tomu, aby úřady upřednostnily boj proti rasistickému projevu před svobodou projevu vykonávanou nezodpovědným způsobem (*Féret proti Belgii*, č. 15615/07, rozsudek ze dne 16. července 2009, § 73).

Soud také připomněl, že povaha a závažnost uložené sankce jsou prvky, které je třeba vzít v potaz při posuzování přiměřenosti zásahu [*Süreć proti Turecku* (č. 1), č. 26682/95, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 1999, § 64].

2. Použití těchto zásad na skutkové okolnosti projednávané věci

Soud předně poukázal na to, že stěžovatel své výroky pronesl v hlavním vysílacím čase jakožto známý novinář. Podle Soudu bylo zřejmé, i vzhledem k atentátním útokům v Paříži v lednu a listopadu 2015 a v Nice v červenci 2016, že stěžovatelovy výroky vzbudí pozornost, zároveň ale byly součástí diskuse veřejného zájmu (*mutatis mutandis* *Erkizia Almandoz proti Španělsku*, č. 5869/17, rozsudek ze dne 22. června 2021, § 43). I tak se však nevymykají omezením podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy. Soud proto zkoumal, zda vnitrostátní soudy řádně odůvodnily svá rozhodnutí, že výroky lze přirovnat k nenávisťným projevům, a zda byla uložena sankce přiměřená kontextu a skutkovým okolnostem (*Perinçek proti Švýcarsku*, cit. výše, § 208).

Zprvce, Soud výroky stěžovatele obdobně jako vnitrostátní soudy považoval za negativní a diskriminační tvrzení, která mohla vyvolat roztržku mezi francouzskou a muslimskou komunitou (*Soulas a ostatní proti Francii*, č. 15948/03, rozsudek ze dne 10. července 2008, § 40). Tyto výroky byly formulovány obecně, bez rozlišení,

mluvily o "kolonizaci" Francie "muslimy", a nejednalo se tedy pouze o sdílení postoje k nárůstu náboženského fundamentalismu na francouzských předměstích. Za těchto okolností, a ve světle článku 17 Úmluvy, stěžovatelovy výroky nepožívaly zvýšené ochrany článku 10 a vnitrostátní orgány naopak měly široký prostor pro uvážení při omezení takových projevů. Soud připomněl, že negativní stereotypy vůči sociální skupině působí na identitu skupiny i na pocity sebeúcty a sebevědomí jejích členů (*Aksu proti Turecku*, č. 4149/04 a 41029/04, rozsudek velkého senátu ze dne 15. března 2012, § 200).

Zadruhé, výroky zazněly živě v hlavním sledovacím čase, kdy mohly oslovit široké publikum. Soud proto připomněl bezprostřednost a moc vysílání, jehož dopad je posílen skutečností, že zůstává známým zdrojem zábavy ukotveným v srdci soukromí domova (*Animal Defenders International proti Spojenému království*, č. 48876/08, rozsudek velkého senátu ze dne 22. dubna 2013, § 119). Stěžovatel byl přitom v dané době sám novinářem, který tyto důsledky znal a uměl dohlédnout.

A zatřetí, vnitrostátní soudy odkázaly na okolnosti, které objasnily smysl a účel výroků stěžovatele. Soud s nimi souhlasil, že výroky tyto se neomezily na kritiku islámu, ale vzhledem ke kontextu a způsobu šíření v sobě nesly diskriminační záměr vyzvat posluchače k odmítnutí a vyloučení muslimské komunity jako celku, a tím narušit soudržnost společnosti.

Podle Soudu výše uvedené důvody pro odsouzení stěžovatele, předložené vnitrostátními soudy, byly dostačující a relevantní pro ospravedlnění zásahu. Soud zvážil i povahu a závažnost uložených sankcí. Poznamenal, že za daný trestný čin bylo možné uložit jeden rok odnětí svobody a pokutu ve výši až 45 000 eur. Trestní pokutu 3 000 eur tak nepovažoval za nepřiměřenou sledovanému legitimnímu cíli. K porušení článku 10 Úmluvy proto nedošlo.

Policie

Rozsudek ze dne 6. října 2022 ve věci č. 9264/15 – B. Ů. proti České republice

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že vnitrostátní orgány neprovedly náležitě vyšetřování údajného špatného zacházení se stěžovatelem ze strany policistů a nezajistily mu participaci na šetření v rozsahu nezbytném k ochraně jeho

oprávněných zájmů, čímž došlo k procesnímu porušení článku 3 Úmluvy. Týmž poměrem hlasů Soud neshledal hmotněprávní porušení daného článku kvůli použití donucovacích prostředků policisty. Ohledně podmínek stěžovatelova pobytu v zařízení pro zajištění cizinců Soud uvedl, že stěžovatel nevyčerpal vnitrostátní prostředky nápravy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V roce 2013 policie zadržela stěžovatele, cizího státního příslušníka, po příletu na letiště Václava Havla. Policisté s ním zahájili řízení o správním vyhoštění a rozhodli o jeho zajištění v Zařízení pro zajištění cizinců Bělá – Jezová, kde se následně pokusil o sebevraždu. Během zbavení svobody v prostorách letiště policisté použili proti stěžovateli kvůli jeho chování opakovaně donucovací prostředky včetně slzotvorného spreje. Stěžovatel byl následně ošetřen lékaři kvůli drobným poraněním. Zacházením se stěžovatelem na letišti se z vlastní iniciativy nejprve zabývala Skupina vnitřní kontroly cizinecké policie, která shledala použití donucovacích prostředků oprávněným a přiměřeným, s čímž se ztotožnila i Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS). Stěžovatel později podal trestní oznámení mimo jiné i kvůli zacházení na letišti; věc však byla ze strany GIBS odložena, což stvrdil i státní zástupce. Stěžovatelovu ústavní stížnost Ústavní soud odmítl.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY V SOUVISLOSTI SE ZACHÁZENÍM NA LETIŠTI

Stěžovatel v první řadě namítal, že byl na letišti policisty podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení, přičemž okolnosti událostí nebyly následně náležitě vyšetřeny, čímž mělo dojít k porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotněprávní i procesní části.

a) Tvrzené porušení článku 3 Úmluvy v jeho procesní části

Soud se zaměřil na postavení a postup GIBS, jelikož Skupinu vnitřní kontroly nepovažoval za nezávislý orgán. Je totiž organizační součástí cizinecké policie (*Eremiášová a Pechová proti České republice*, č. 23944/04, rozsudek ze dne 16. února 2012, § 154–155). Uvedl, že GIBS sice splňuje požadavek hierarchické a institucionální nezávislosti na policii, ale její postup byl nedostatečný. Jednak pouze požádala orgán vnitřní kontroly cizinecké policie o prošetření oprávněnosti použití donucovacích prostředků, resp. informování, zda se policisté dopustili

protiprávního jednání. Své vlastní šetření zahájila až poté, co u ní stěžovatel podal trestní oznámení, tj. pět týdnů po událostech na letišti. Ani pak však neprovedla relevantní úkony ke zjištění příčin zranění stěžovatele, potažmo odpovědnosti policistů; nevyslechla stěžovatele, lékaře, který jej ošetřil na letišti, ani zasahující policisty. Omezila se na posouzení stěžovatelova prohlášení, které se týkalo pokusu o sebevraždu v Bělé – Jezové, a záznamů policistů o použití donucovacích prostředků. V rozhodnutí o uložení spisového materiálu se pak GIBS ve značné míře opřela o zjištění učiněná orgánem vnitřní kontroly, který postrádal požadovanou nezávislost. Dle Soudu praxe, dle které GIBS nezahájí šetření, pokud výsledky vnitřní policejní kontroly nepoukazují na to, že příslušník policie mohl spáchat trestný čin, nesplňuje procesní požadavky článku 3 Úmluvy.

Soud tak uzavřel, že GIBS neprovedla skutečné vyšetřování okolností údajného špatného zacházení se stěžovatelem ze strany policistů na letišti. Nedostatky ve vyšetřování nezhojilo ani zapojení státního zastupitelství, neboť jeho role je toliko dozorového charakteru

([Kummer proti České republice](#), č. 32133/11, rozsudek ze dne 25. července 2013, § 87).

Dále se Soud zabýval účastí stěžovatele na prošetřování událostí. Shledal, že vnitrostátní orgány ho ohledně zacházení na letišti nevyslechly. Nebyl informován o zjištěních v průběhu šetření a o svých právech jakožto oběti a vnitrostátní orgány ani nereagovaly na jeho návrhy stran dokazování, které uvedl v trestním oznámení. Stěžovateli byl také odepřen přístup do spisu toliko s odkazem na příslušné ustanovení trestního řádu ([Oleksiy Mykhaylovych Zakharkin proti Ukrajině](#), č. 1727/04, rozsudek ze dne 24. června 2010, § 73). Takové omezení práva stěžovatele, způsobené nedostatkem záruk v rámci vnitrostátního práva, je dle Soudu nepřiměřené a nenaplnuje požadavek účinné participace oběti na řízení. Stěžovatel také nebyl řádně informován o průběhu a výsledku šetření GIBS. Stručnou informaci, kterou obdržel, nelze považovat za řádně zdůvodněné rozhodnutí o skončení prošetřování věci [srov. [V. D. proti Chorvatsku](#) (č. 2), č. 19421/15, rozsudek ze dne 15. listopadu 2018, § 79].

Soud proto konstatoval, že šetření událostí nebylo stěžovateli přístupné v rozsahu nezbytném k ochraně jeho oprávněných zájmů. Vyšetřování jeho tvrzení špatného zacházení ze strany policistů nesplňovalo požadavky na účinnost a zajištění jeho skutečné účasti. Došlo tak k procesnímu porušení článku 3 Úmluvy.

použití pepřového spreje v kontextu posuzované věci nebylo nepřiměřené či nezákonné.

Stran použití ostatních donucovacích prostředků kvůli agresivnímu chování stěžovatele Soud vyšel z toho, že policisté pouze na základě léků nalezených u stěžovatele během prohlídky na letišti a jeho prohlášení o užívání sedativ a analgetik nemohli vědět, že může být ve zranitelném postavení kvůli své psychosociální poruše. Tu mu lékaři diagnostikovali až později. Nadto se stěžovatel zmínil o své dřívější psychiatrické léčbě deprese až o několik dní později. Na druhou stranu Soud přisvědčil, že skutečný stav stěžovatele mohl zvýšit jeho agresivitu, kterou se policisté snažili dostat pod kontrolu.

Soud uznal, že vláda poskytla věrohodné vysvětlení chování stěžovatele a toho, jak byla způsobena jeho zranění. Předložila důkazy, které zpochybňují tvrzení stěžovatele. Na základě dostupných informací tak Soud nemohl nade vší rozumnou pochybnost dospět k závěru, že použití fyzické síly policistů k zadržení stěžovatele bylo nepřiměřené a že stěžovatel byl vystaven zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Výslovně však

b) Tvrzené porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotněprávní části

V případech zahrnujících použití síly během zadržení je úkolem Soudu přezkoumat, zda použitá síla byla nezbytně nutná a přiměřená s ohledem na okolnosti. Musí při tom vzít v úvahu zranění osoby a okolnosti, za kterých byla způsobena (např. [Rustam Khodzhayev proti Rusku](#), č. 21049/06, 12. listopadu 2015, § 56). V dané věci události na letišti vedly ke zlomení stěžovatelova nosu, šrámu na obličeji a pohmožděninám. Lékařské zprávy z jeho ošetření na letišti a v nemocnici přitom neobsahují nic o příčinách zranění, pouze že byl stěžovatel agresivní.

Ve vztahu ke spreji použitému proti stěžovateli policisty Soud shledal, že se jednalo o pepřový sprej. Jedná se o potenciálně nebezpečnou látku, která by neměla být používána v uzavřených prostorách a která může vyvolat vedlejší zdravotní následky ([Oya Ataman proti Turecku](#), č. 74552/01, rozsudek ze dne 5. prosince 2006, § 25). Dle Soudu však policisté použili sprej poté, co předchozí užití jiných donucovacích prostředků nebylo účinné a v době, kdy stěžovatel kladl aktivní odpor, nebyl zcela pod jejich kontrolou, a choval se velmi nebezpečně. Stěžovatel zároveň netvrdil, že by trpěl zdravotními následky v důsledku použití spreje. Policisté mu také zajistili rychlý přístup k lékaři. Dle Soudu proto

zdůraznil, že tato nemožnost vyplývá alespoň zčásti z nedostatků ve vyšetřování vedených vnitrostátními orgány ([Gablishvili a další proti Gruzii](#), č. 7088/11, rozsudek ze dne 21. února 2019, § 63).

Dle Soudu proto nedošlo k porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotněprávní části.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY V SOUVISLOSTI SE ZAJIŠTĚNÍM V BĚLÉ – JEZOVÉ

Ve vztahu k rozhodnutí o umístění stěžovatele do přísného režimu a úrovni poskytované zdravotní péče v zařízení pro zajištění cizinců se Soud ztotožnil s argumentací vlády, že stěžovatel měl k dispozici vnitrostátní prostředky nápravy. Konkrétně se mohl bránit žalobou proti rozhodnutí, resp. podat zásahovou žalobu v rámci správního soudnictví. Uvedenými prostředky se dle Soudu stěžovatel mohl domoci nápravy svých námitek. Žádných z nich však nevyužil.

Tuto část stížnosti proto Soud odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy ve smyslu čl. 35 odst. 1 a 4 Úmluvy.

Rozsudek ze dne 10. listopadu 2022 ve věci č. 15741/15 – Sládková proti České republice

Senát páté sekce Soudu jednomyslně shledal, že vnitrostátní orgány neprovedly náležité vyšetřování údajného špatného zacházení se stěžovatelkou ze strany policistů a neumožnily jí zapojit se do prošetřování událostí v nezbytném rozsahu, čímž došlo k procesnímu porušení článku 3 Úmluvy. Týmž poměrem hlasů Soud neshledal hmotněprávní porušení daného článku kvůli použití donucovacích prostředků policisty.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V roce 2013 policie zadržela stěžovatelku po hádce v baru. Policisté ji převezli nejprve na policejní služebnu, poté na záchytnou stanici a po vystřízlivění zpět na služebnu. Kvůli chování stěžovatelky proti ní policisté použili donucovací prostředky včetně pout. Stěžovatelka po propuštění vyhledala ošetření u několika lékařů, kteří u ní zjistili podlitiny na různých částech těla a modřinu na rtu. Následně podala na policisty trestní oznámení kvůli údajnému hrubému zacházení, rasistickým urážkám a neumožnění vzít si léky. Oznámením se zabývalo několik interních policejních orgánů, které ho vyhodnotily jako stížnost dle správního řádu, a shledaly, že stěžovatelčina tvrzení byla nedůvěryhodná a že

k žádnému pochybení policistů nedošlo. Stěžovatelka poté podala trestní oznámení Generální inspekci bezpečnostních sborů (GIBS). Ta oznámení posoudila opět jen jako stížnost na chování policistů a bez věcného přezkoumání ho postoupila policii. Státní zástupce neshledal v postupu GIBS pochybení. Stěžovatelčinu ústavní stížnost Ústavní soud odmítl.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že byla na policejní služebně a při převozu ze záchytné stanice podrobena ze strany policistů ponižujícímu zacházení, přičemž okolnosti událostí nebyly náležitě vyšetřeny. Mělo tím dojít k porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotněprávní i procesní části.

a) Tvrzené porušení článku 3 Úmluvy v jeho procesní části

1. K existenci hájitelného tvrzení špatného zacházení

Soud připomněl, že v případech, kdy je jednotlivec pod kontrolou státních orgánů, je pro posouzení použitelnosti článku 3 Úmluvy určující nezbytnost zacházení, spíše než jeho závažnost. Není-li zacházení s jednotlivcem ze strany orgánů státu striktně nezbytné, jde o ponižující zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy (viz [Bouyid proti Belgii](#), č. 23380/09, rozsudek velkého senátu

ze dne 28. září 2015, § 45, 47, 100-101 a 111-112). Článek 3 Úmluvy vyžaduje, aby se vnitrostátní orgány zabývaly obviněním ze špatného zacházení, pokud je „hájitelné“. Hájitelné tvrzení vyžaduje toliko, aby existovalo „důvodné podezření“, že jednotlivec byl ze strany policie či jiného orgánu státu podroben špatnému zacházení (srov. [Assenov a ostatní proti Bulharsku](#), č. 24760/94, rozsudek ze dne 28. října 1998, § 101 a 102).

Dle Soudu stěžovatelčino oznámení obsahovalo dostačující konkrétní informace o povaze údajného špatného zacházení, včetně rasistických a ponižujících poznámek a odepření léků, a byla k němu přiložena i lékařská zpráva. V projednávané věci není sporu o tom, že policisté proti stěžovatelce, která byla z důvodu své opilosti ve zranitelném postavení, použili fyzickou sílu a způsobili jí drobná poranění. Vnitrostátní orgány tak měly povinnost vést účinné vyšetřování. Uvedené platí tím spíše, že k událostem byla vyslechnuta řada zakročujících policistů, což svědčí o možné důvodnosti jejího obvinění.

2. K provedení účinného vyšetřování

Soud připomněl, že příslušné orgány musí učinit vážný pokus zjistit, co se stalo a nesmí se spoléhat na ukvapené nebo nepodložené závěry k uzavření vyšetřování nebo jako základ svých rozhodnutí ([Bouyid proti Belgii](#), cit výše, § 123). Osoby, které vyšetřování vedou, musí být nezávislé a nestranné. Nesmí tedy mít žádné hierarchické či institucionální spojení s osobami, které jsou do vyšetřovaných událostí zapojeny, a musí být nezávislé i v praxi (např. [Najaflí proti Ázerbájdžánu](#), č. 2594/07, rozsudek ze dne 2. října 2012, § 52).

V projednávané věci se stěžovatelčíným oznámením sice zabývalo několik vnitřních kontrolních orgánů policie, ale ty byly součástí různých policejních ředitelství, u kterých dotčení policisté sloužili. Bez ohledu na to, zda lze taková šetření vůbec považovat za nezávislá a nestranná, Soud zdůraznil, že závěry jejich šetření se zcela opíraly o výpovědi policistů. Verze policistů byla nekriticky přijata a shledána dostačující pro závěr, že stěžovatelka byla agresivní a kladla odpor a že použití síly proti ní bylo oprávněné, aniž by však bylo

uváženo, zda síla byla přiměřená okolnostem případu, tj. zda byla nezbytná či naopak excesivní. V tomto ohledu nebyl vyžádán žádný lékařský posudek, ani vyjádření stěžovatelky (viz [Tadić proti Chorvatsku](#), č. 10633/15, rozsudek ze dne 23. listopadu 2017, § 67).

Soud označil za problematické, že stěžovatelka nebyla nijak zapojena do přezkumu jejího oznámení, které zahrnovalo tvrzení o odepření léků, ponižujících a rasistických poznámkách, a utrpeném psychickém traumatu. Z ničeho totiž nevyplývalo, že by policie přijala jakákoli opatření ke zjištění věrohodnosti stěžovatelky (viz [B. V. proti Belgii](#), č. 61030/08, rozsudek ze dne 2. května 2017, § 67) či ověření jejího popisu událostí. Stěžovatelka nebyla vyslechnuta, nebyla vyzvána k podrobnějšímu popisu skutkového stavu ani konfrontována s výpověďmi policistů. Rovněž nebyla vyzvána, aby doložila odborné posouzení údajných psychických problémů, ačkoli praktickému lékaři uvedla, že trpí silnými úzkostmi a strachem.

Dále Soud poukázal na skutečnost, že stěžovatelka podala trestní oznámení tři dny po událostech a k výmazu záznamů z bezpečnostních kamer z policejní služebny došlo o další týden později. Vyšetřující orgány tak měly dostatek času na zajištění tohoto důkazu, ale neučinily tak. To též dokládá, že vyšetřování nebylo vedeno s náležitou péčí.

Soud dále zdůraznil, že jsou-li vnitrostátní orgány konfrontovány s *prima facie* hájitelným tvrzením, i když třeba formálně nedokonalým, mají být nápomocné údajné oběti a zajistit její účast v rámci přezkoumání oznámení. Jakmile je vzneseno hájitelné tvrzení, je povinností nezávislého orgánu, v kontextu České republiky GIBS, provést plnohodnotný přezkum, a to při zapojení oběti a vyloučení možného spolčení s údajnými pachateli. V projednávané věci interní policejní šetření uvedené požadavky nenaplnila. Závěry vnitřních kontrolních orgánů neospravedlňovaly jejich „rozhodnutí“ nepředat věc GIBS. GIBS přitom podle vnitrostátního práva přísluší odhalovat a ověřovat skutečnosti prokazující, že policista spáchal trestný čin, a tento trestný čin vyšetřit. V posuzované věci se GIBS z trestního oznámení o událostech dozvěděla, přesto je ze spisu patrné, že závěry policejních šetření nepřezkoumala a že sama neprovedla žádné vyšetřovací úkony.

Soud proto uzavřel, že vyšetřování údajného špatného zacházení ze strany policistů nesplňovalo požadavky na jeho účinnost ve smyslu článku 3 Úmluvy, a došlo tak k jeho procesnímu porušení.

b) Tvrzené porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotněprávní části

Dle Soudu stěžovatelka uvedla poměrně podrobný popis údajného špatného zacházení ze strany policistů.

Na podporu svých tvrzení doložila i lékařské zprávy. Na základě dostupných informací Soud nicméně nemohl nade vší rozumnou pochybnost konstatovat, že stěžovatelka byla vystavena zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Zdůraznil však, že tato nemožnost vyplývá alespoň zčásti z nedostatků ve vyšetřování vedených vnitrostátními orgány ([Gablishvili a další proti Gruzii](#), č. 7088/11, rozsudek ze dne 21. února 2019, § 63). K porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotněprávní části tedy nedošlo.

Domácí násilí

Rozhodnutí ze dne 24. listopadu 2022 ve věci č. 31767/13 – *Khalifa proti České republice*

Výbor páté sekce Soudu dospěl k závěru, že trestní řízení proti stěžovateli, ve kterém byl odsouzen pro dlouholeté domácí násilí vůči manželce, bylo jako celek spravedlivé, neboť poskytlo stěžovateli dostatečné záruky proti údajné podjatosti znalkyně a

jejího posudku, jakož i proti údajné nezákonnosti získaných důkazů. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy nedošlo.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V roce 2010 manželka stěžovatele J. K. podala trestní oznámení proti stěžovateli pro domácí násilí. Poradenství jí v té době poskytoval Bílý kruh bezpečí. Policie zadala znalecký posudek u psychologky, která měla posoudit důvěryhodnost J. K., určit, zda jeví známky týrání a zda lze jednání stěžovatele kvalifikovat jako domácí násilí. Znalkyně dospěla k závěru, že výpověď J. K. je věrohodná, vykazuje akutní příznaky viktimizace a známky oběti domácího násilí, které by se dalo popsat jako psychické týrání v kombinaci se sexuální násilím. Policie provedla prohlídku domu, v režimu ohledání místa činu, bez soudního příkazu k prohlídce, ale se souhlasem J. K. a v její přítomnosti a rovněž za přítomnosti právních zástupců obou stran. V domě policie pořídila fotografie a zajistila kožená pouta, dva kožené obojky a provaz. V roce 2011 obvodní soud vydal rozsudek, ve kterém stěžovatele shledal vinným, že v době od

června 2004 do května 2010 ve společně obývaném domě i jinde soustavně psychicky, fyzicky a vynucovacím sexuálních praktik týral J. K. Pro trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let. Vina stěžovatele byla založena mj. na svědectví mnoha osob, dvou znaleckých posudcích a lékařských zprávách. Rozsudek byl potvrzen městským soudem.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že trestní řízení nebylo spravedlivé, jelikož jeho odsouzení bylo z velké části založeno na nezákonných důkazech získaných nezákonnou domovní prohlídkou a zaujatým znaleckým posudkem znalkyně, čímž došlo k porušení jeho práv zaručených čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Soud úvodem konstatoval, že není jeho úkolem zabývat se skutkovými nebo právními omyly, kterých se údajně dopustil vnitrostátní soud, pokud jimi nebyla porušena práva a svobody chráněné Úmluvou. Článek 6 sice zaručuje právo na spravedlivý proces, nestanoví však žádná pravidla pro přijatelnost důkazů jako takovou, která je primárně předmětem úpravy vnitrostátního práva (Čwik proti Polsku, č. 31454/10, rozsudek ze dne 5. listopadu 2020, § 70). Soud neurčuje, zda mohou být určité druhy důkazů přípustné, nebo zda je stěžovatel

vinen či nikoli. Otázkou je, zda řízení jako celek, včetně způsobu získání důkazů, bylo spravedlivé (Duško Ivanovski proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii, č. 10718/05, rozsudek ze dne 24. dubna 2014, § 41).

Pokud jde o údajně nezákonnou domovní prohlídku, Soud uvedl, že rozsudky obvodního a městského soudu byly důkladně odůvodněny, zejména městský soud zdůraznil, že výsledky prohlídky nemohly žádným podstatným způsobem změnit nebo ovlivnit důkazní situaci v neprospěch stěžovatele. Jelikož není úkolem Soudu provádět hodnocení důkazů nebo určovat, která ustanovení vnitrostátního práva mají být aplikována, a neshledal zjevné nedostatky v odůvodnění rozhodnutí vnitrostátních soudů, neměl důvod se od jejich hodnocení odchýlit.

Stěžovatel dále namítal, že znalkyně nebyla nestranná, jelikož působila v Bílém kruhu bezpečí spolu s advokátkou J. K. a měla k ní blízký profesionální vztah. Dále namítal, že ve znaleckém posudku hodnotila důkazy namísto soudu. Soud k tomu uvedl, že jmenování znalců je důležité pro posouzení dodržení zásady rovnosti zbraní. Dle judikatury Soudu pouhá skutečnost, že znalci byli jmenováni jednou ze stran nepostačuje k tomu, aby řízení bylo nespravedlivé. Rozhodující je postavení znalců v průběhu řízení, způsob výkonu funkce a způsob posouzení znaleckého posudku soudci (Poletan a Azirovik proti Bývalé jugoslávské republice

Makedonii, č. 26711/07, 32786/10 a 34278/10, rozsudek ze dne 12. května 2016, § 94). Byť se obvodní soud opíral o znalecké posouzení věrohodnosti J. K., zjištění znalkyně bylo pouze podpůrným důkazem a nebyl na něm založen závěr o vině stěžovatele. Posouzení pravdivosti výpovědi bylo na posouzení soudu. Stěžovatel měl navíc možnost zpochybnit důvěryhodnost znalkyně prostřednictvím kontradiktorního řízení u vnitrostátních soudů. Mohl jí klást dotazy přímo na jednání před obvodním soudem a také vznést pochybnosti o její nestrannosti (*a contrario* Danilov proti Rusku, č. 88/05, rozsudek ze dne 1. prosince 2020, § 111). Vnitrostátní soudy nadto zkoumaly znalecký posudek a důvěryhodnost znalkyně, jak vyplývá z rozhodnutí městského soudu, které velmi podrobně zdůvodnilo, proč soud neměl pochybnosti o kvalitě znaleckého posudku a jeho zjištění (Ziberi a ostatní proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii, č. 52874/10 a další, rozhodnutí ze dne 23. května 2017, § 34–36).

Soud z výše uvedených důvodů nepovažoval námitky stěžovatele za objektivně odůvodněné. Neshledal ani žádné rozpory se zásadou rovnosti zbraní. Dospěl proto

k závěru, že trestní řízení jako celek bylo spravedlivé, neboť stěžovateli poskytl dostatečné záruky proti údajné podjatosti znalkyně a jejího posudku a údajné nezákonnosti získaných důkazů. Stížnostní námitky tak byly odmítnuty pro zjevnou neopodstatněnost.

Vazba

Rozhodnutí ze dne 15. prosince 2022 ve věci č. 40764/14 – Nuota proti České republice

Výbor páté sekce Soudu odmítl stížnost týkající se délky stěžovatelovy vazby dle čl. 5 odst. 3 Úmluvy jako zjevně neopodstatněnou.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel byl v únoru 2011 obviněn z padělání, pozměnění veřejné listiny, podvodu a úvěrového podvodu. Zároveň soud rozhodl o jeho umístění do vazby. V listopadu 2013 byl stěžovatel odsouzen k sedmi a půl letům odnětí svobody. V době vyšetřování opakovaně

podával stížnosti a sliby k propuštění z vazby. Vnitrostátní soudy je vždy z různých důvodů odmítly. Stěžovatel například nehradil výživné na syna, neměl stálé zaměstnání, majetek ani úspory, žil pouze z dovozu vozidel do České republiky, musel splácet dluhy. Nadto mohl při propuštění ovlivňovat svědky nebo vzhledem k rozsáhlým kontaktům uprchnout do zahraničí. Soudy přihlédly také k povaze trestné činnosti, která spočívala v uvádění jiných v omyl s cílem získat prospěch a předstírání okolností, které nejsou pravdivé. Ústavní soud jeho ústavní stížnost odmítl s tím, že orgány uvedly pro trvání vazby dostatečně přesvědčivé důvody vzhledem k okolnostem případu.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 3 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že jeho vazba trvala nepřiměřeně dlouho. Soud stížnost posuzoval na poli čl. 5 odst. 3 Úmluvy.

Obecné zásady vztahující se k čl. 5 odst. 3 Úmluvy byly shrnuty ve věcech [Smatana proti České republice](#) (č. 18642/04, rozsudek ze dne 27. září 2007, § 101–103, a [Buzadji proti Moldavsku](#), č. 23755/07, rozsudek velkého senátu ze dne 5. července 2016, § 84–91). Stěžovatelova vazba započala v únoru 2011 a skončila v listopadu 2013, kdy byl odsouzen soudem prvního stupně.

dostatečně zvážily alternativní opatření k zajištění jeho účasti na soudním řízení.

K požadavku zvláštní péče při vedení trestního řízení Soud poznamenal, že v průběhu téměř rok trvajícího přípravného řízení orgány provedly řadu vyšetřovacích úkonů, včetně žádostí o právní pomoc ze zahraničí. S ohledem na značnou složitost případu s mezinárodním prvkem Soud shledal postup vnitrostátních orgánů za spadající do standardu zvláštní péče.

Soud připomněl, že dle čl. 5 odst. 3 Úmluvy mají soudy zajistit, aby vazba obviněného v přípravném řízení nepřekročila přiměřenou dobu a aby bylo řízení vedeno dostatečně rychle. V dané věci však Soud přijal tvrzení vlády, že délka řízení nepřekročila rámec toho, co lze považovat za přiměřené vzhledem ke složitosti obvinění, které se týkalo přeshraničního organizovaného zločinu a vyžadovalo mnoho důkazů. Soudní jednání byla plánována v přiměřené lhůtě nepřesahující dva měsíce a každé odročení orgány řádně odůvodnily, zejména potřebou provést rozsáhlé dokazování. Podle Soudu právo stěžovatele na rychlé projednání nesmí bránit úsilí vnitrostátních orgánů plnit své vyšetřovací

Celková délka vazby tak dosáhla téměř dvou let a deseti měsíců.

Soud shledal, že obvinění vůči stěžovateli se týkala rozsáhlé podvodné činnosti v Česku i zahraničí. Uznal, že důvodné podezření bylo založeno na přesvědčivých důkazech a přetrvávalo po celou dobu soudního řízení, které nakonec vedlo k jeho odsouzení. Stěžovatelova vazba dále podléhala pravidelnému častému přezkumu dle zákona včetně přezkumu jeho třinácti žádostí o propuštění.

Vnitrostátní soudy vazbu shledaly za odůvodněnou na základě relevantních okolností jako posouzení osobní a finanční situace, životního stylu, vazeb a kontaktů v zahraničí. Orgány nadto v průběhu času zúžily důvody vazby pouze na útěkovou, jakmile pominulo riziko, že by stěžovatel ovlivňoval svědky.

Podle Soudu mají vnitrostátní orgány při rozhodování o propuštění nebo zadržení osoby zvážit alternativní opatření k zajištění její účasti před soudy ([Idalov proti Rusku](#), č. 5826/03, rozsudek velkého senátu ze dne 22. května 2012, § 140). V dané věci vnitrostátní soudy alternativní opatření nepovažovaly za vhodné z důvodů závažnosti, povahy a délky projednávané trestné činnosti, a dále osobního zázemí a životního stylu stěžovatele. Soud proto uzavřel, že vnitrostátní soudy dostatečně odůvodnily vzetí stěžovatele do vazby a

úkoly se zvláštní péčí (srov. [Sadegül Özdemir proti Turecku](#), č. 61441/00, rozsudek ze dne 2. srpna 2005, § 44).

Vzhledem k dostatečným a relevantním důvodům vnitrostátních orgánů pro ospravedlnění vazby stěžovatele a splnění požadavku na zvláštní péči trestního řízení Soud stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou dle čl. 35 odst. 3 písm. a) a 4 Úmluvy.

Výslech svědků

Rozhodnutí ze dne 15. prosince 2022 ve věci č. 6261/16 – *Barsegian proti České republice*

Výbor páté sekce Soudu rozhodl o zjevné neopodstatněnosti stížnosti, v níž stěžovatel namítal, že došlo k porušení práva na výslech svědků proti sobě ve smyslu čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy, když nemohl na hlavním líčení vyslechnout svědka, který se nacházel ve výkonu trestu v Rusku, takže byla jako usvědčující důkaz připuštěna jeho výpověď z přípravného řízení.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V lednu 2008 byla do bytu stěžovatelovi rodiny přivolána policejní hlídka, protože zde byl zastřelen jeden z jeho bratranců. Policie zajistila místo činu a zjistila totožnost všech přítomných osob s výjimkou jedné osoby, u které vyšlo teprve později najevo, že šlo o stěžovatele. Všechny přítomné osoby později využily práva nevypovídat, jelikož by svou výpověď mohly přivodit trestní stíhání osobě blízké. Výjimkou byl stěžovatelův bratranec A. B., který byl vyslechnut za přítomnosti svého advokáta, tlumočníka a soudce. Výslech byl proveden jako neodkladný a neopakovatelný úkon, neboť svědek byl arménské státní příslušnosti a trvale se nezdržoval na území České republiky. Svědek A. B. uvedl, že spal ve stejné místnosti jako oběť, když ho stěžovatel vzbudil a požádal, aby opustil místnost, že musí s jeho spolunocležníkem nutně hovořit. Svědek poté odešel do koupelny, odkud po chvíli slyšel křik. Oběť našel záhy mrtvou v pokoji, kde se již nacházely další rodinní příslušníci. Následně svědek odcestoval do Ruska. Později vyšlo najevo, že se zde nachází ve výkonu trestu odnětí svobody. Stěžovatel byl nejprve odsouzen v nepřítomnosti. Po zatčení v Arménii v listopadu 2011 a vydání do České republiky bylo řízení obnoveno. V listopadu 2012 byl znovu odsouzen Městským soudem v Praze. Stěžovatel v řízení využil práva nevypovídat. Jeho odsouzení bylo založeno na výpovědích policistů, kteří se na místo

činu dostavili krátce po událostech, na znaleckých posudcích a protokolu o výpovědi A. B. z přípravného řízení. Ostatní členové stěžovatelovy rodiny rovněž odmítli vypovídat. Výpovědi policistů týkající se jejich komunikace s příbuznými stěžovatele na místě činu soudy prohlásily za nepřipustné, aby nedošlo k obejití práva nevypovídat. Soudy vyloučily, že by trestný čin mohl spáchat kdokoliv jiný, kdo byl na místě činu. Výslechu svědka A. B. se stěžovatel začal dovolávat až v odvolacím řízení. S opravnými prostředky, včetně ústavní stížnosti, stěžovatel neuspěl.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 A 3 PÍSM. D) ÚMLUVY

S odkazem na čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy se stěžovatel domníval, že jeho odsouzení bylo nespravedlivé, protože bylo v rozhodující míře založeno na svědectví nepřítomného svědka obžaloby.

Obecné zásady týkající se práva na účast a výslech svědků lze nalézt v rozsudcích ve věcech *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království* (č. 26766/05 a 22228/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2011) a *Schatschaschwili proti Německu* (č. 9154/10, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2015, § 100), ve kterých Soud zdůraznil potřebu zkoumat celkovou spravedlnost trestního řízení. V této

souvislosti Soud vyzdvihl, že český trestní řád stanoví zvláštní rámec pro výslech nepřítomného svědka a obsahuje záruky, které mají kompenzovat ztíženou pozici obhajoby (*Bátěk a ostatní proti České republice*, č. 54146/09, rozsudek ze dne 12. ledna 2017, § 55).

Dle Soudu stěžovatel neprokázal, že došlo k omezení jeho práva na obhajobu v takové míře, aby tím byla narušena celková spravedlnost trestního řízení. Jeho přítomnost v bytě v den střelby byla nesporná. Potvrzují ji zejména výpovědi policistů. Ze všech přítomných byl stěžovatel jediným, jehož totožnost se toho dne nepodařilo zjistit a kdo posléze zmizel a odcestoval do jiné země. Stěžovatel se bránil, že oběť nezastřelil, a argumentoval, že neexistují žádné přímé důkazy, které by ho spojovaly s trestným činem. Pokud jde o výpověď A. B., upozorňoval na to, že svědek opustil místnost, a tudíž nebyl očitým svědkem střelby. Z materiálů, které má Soud k dispozici, však vyplývá, že vnitrostátní soudy zkoumaly alternativní verze událostí, zejména možnost, že by střílela jiná osoba než stěžovatel, ale vyloučily je pro rozpor s provedenými důkazy a znaleckými posudky. Konečně měl stěžovatel příležitost

zpochybnit věrohodnost nepřítomného svědka poukazem na případné nesrovnalosti v jeho výpovědích nebo zpochybněním jeho motivace. To se mu však nepodařilo. Soud měl navíc za to, že stěžovatelovo odsouzení nebylo „v rozhodující míře“ založeno na sporné výpovědi nepřítomného svědka. Stížnost proto odmítl na základě čl. 35 odst. 3 a 4 Úmluvy jako zjevně neopodstatněnou.

Rozhodnutí ze dne 15. prosince 2022 ve věci č. 43676/15 – *Lázók proti České republice*

Výbor páté sekce Soudu dospěl k závěru, že trestní řízení proti stěžovateli, ve kterém byly před soudem přečteny výpovědi tří svědků z přípravného řízení, bylo jako celek spravedlivé, jelikož výpovědi dvou nepřítomných svědků nebyly výlučnými ani rozhodujícími důkazy a výpověď třetího svědka odpovídala lékařské zprávě, přičemž stěžovatel měl možnost soudu předložit svojí verzi události. Stížnost na poli čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy tak byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel byl v roce 2014 odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 8,5 roku za spáchání trestného činu těžkého ublížení na zdraví. Stěžovatel a poškozený byli pod vlivem návykových látek, hádka mezi nimi započala v baru a pokračovala před barem, kde stěžovatel v přítomnosti I. S. uchopil hlavu poškozeného a udeřil s ní o betonovou dlažbu. Odsouzení bylo založeno na svědectví I. S., který byl přítomen násilí před barem, na svědectví D. H. a N. H., kteří byli přítomni hádce v baru, a na lékařské zprávě. D. H. a N. H. vypovídali v přípravném řízení za přítomnosti obhájce stěžovatele, který jim kladl dotazy. K hlavnímu líčení se je nepodařilo předvolat a jejich svědectví neměla dle nalézacího soudu rozhodující váhu. Očitý svědek I. S. vypovídal v přípravném řízení za přítomnosti soudce a následně se vrátil na Ukrajinu, kde byl na žádost českých orgánů činných v trestním řízení vyslechnut. Obhájce stěžovatele byl o výsledku na Ukrajině informován, avšak účast odmítl.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 A 3 PÍSM. D) ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že trestní řízení nebylo spravedlivé v důsledku nemožnosti vyslechnout svědky, čímž došlo k porušení jeho práv zaručených čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy.

způsob, jakým byl poškozený zraněn a na kterou se soud odvolával. Povaha zranění vylučovala, že by nebyl zbit stěžovatelem. Soud tak neměl důvod rozporovat odůvodnění vnitrostátních soudů. Stěžovatel měl možnost soudu předestřít svůj případ a zpochybnit předložené důkazy, včetně svědeckých výpovědí. Nalézací soud řádně přezkoumal váhu a soulad svědeckých výpovědí jak mezi sebou, tak s jinými dostupnými důkazy. Soud proto dospěl k závěru, že trestní řízení jako celek bylo spravedlivé a stížnostní námitky jsou zjevně neopodstatněné.

Rozhodnutí ze dne 20. října 2022 ve věcech č. 32193/16 a 32637/16 – Málek a Černín proti České republice

Výbor páté sekce Soudu rozhodl, že řízení ve věcech stěžovatelů, kteří byli odsouzeni za účast na znásilnění, nebylo vzhledem k okolnostem nespravedlivé, třebaže neměli možnost vyslechnout klíčovou svědkyni, oběť, v rámci hlavního líčení, když tuto možnost měl jejich obhájce v přípravném řízení. K porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy nedošlo.

Soud úvodem konstatoval, že relevantní zásady týkající se použití usvědčující výpovědi nevyslechnutého svědka jako důkazu v řízení před soudem byly shrnuty ve věcech *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království* (č. 26766/05 a 22228/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2011) a *Schatschaschwili proti Německu* (č. 9154/10, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2015). Prvořadým zájmem Soudu je posoudit, zda dané řízení jako celek bylo spravedlivé.

V dané věci Soud konstatoval, že stěžovatel neprokázal, že by celková spravedlivost řízení vedoucího k jeho odsouzení byla nenávratně narušena nedostatkem příležitosti vyslechnout nebo nechat vyslechnout tři svědky obžaloby. Pokud jde o svědky D. H. a N. H., význam jejich svědectví nebyl dostatečně prokázán, protože ani jeden z nich nebyl přítomen násilí a poskytli jen málo informací k okolnostem potyčky před barem. V každém případě jim obhájce stěžovatele měl možnost klást dotazy v přípravném řízení. Soud uzavřel, že jejich výpovědi nebyly jedinými ani rozhodujícími důkazy pro odsouzení stěžovatele. Ohledně svědectví I. S. stěžovatel nevysvětlil, jak jeho obhajobu poškodila nemožnost klást mu dotazy přímo. Ze spisu totiž nevyplyvá, že by stěžovatel zpochybňoval, že se dostal s poškozeným do potyčky, netvrdil, že byl poškozeným napaden a nepředestřel jinou verzi událostí. Jeho výpověď byla v souladu s lékařskou zprávou, která potvrdila

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelé byli v březnu 2011 obviněni z účasti na znásilnění, které ohlásila R. G. bezprostředně po činu. Obhajoba tvrdila, že dotyčná byla v silně podnapilém stavu a že intimní styk s druhým stěžovatelem a další osobou měla dobrovolně. R. G. byla v přípravném řízení opakovaně vyslechnuta za účasti obhájce stěžovatelů. Připustila, že byla ve stavu snížené přičetnosti v důsledku požití alkoholu, průběh událostí si ale dobře vybavovala. Na hlavním líčení nebyla schopna v přítomnosti stěžovatelů vypovídat, uvedla, že má strach, nepřeje si událost podrobně znovu rozebírat, načež opakovaně zkolažovala. Soudy po několika neúspěšných pokusech oběť vyslechnout připustily jako důkazy její výpovědi z přípravného řízení. První stěžovatel byl nakonec uznán vinným z přečinu neprekažení trestného činu, za což mu uložil trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon podmíněně odložil na zkušební dobu jednoho roku. Druhý stěžovatel byl společně s dalším spolupachatelem uznán vinným z trestného činu znásilnění a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání dvou let

s podmíněným odkladem v délce trvání dvou let. Prvoinstanční soud opřel své rozhodnutí mimo jiné o výpovědi R. G. z přípravného řízení. Nadřízené soudy jeho postup aprobovaly. Stěžovatelé neuspěli ani s ústavní stížností.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 A 3 PÍSM. d) ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že jejich odsouzením na základě výpovědi poškozené z přípravného řízení, kterou neměli příležitost vyslechnout na hlavním líčení, došlo k narušení celkové spravedlnosti řízení v rozporu s čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy.

Relevantní obecné zásady Soud shrnul ve věcech *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království* (č. 26766/05 a 22228/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2011, § 152) a *Schatschaschwili proti Německu* (č. 9154/10, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2015, § 118), v nichž vyzdvihl potřebu zkoumat celkovou spravedlnost řízení.

V případě stěžovatelů však Soud neshledal nic, co by naznačovalo, že řízení, jež vyústilo v jejich odsouzení, bylo nespravedlivé v důsledku nemožnosti vyslechnout oběť na hlavním líčení. Stěžovatelé nerozporevali, že poškozená byla inkriminovaného večera přítomna v jejich bytě, že byla v silně podnapilém stavu, ani že došlo

k pohlavnímu styku s druhým stěžovatelem a s další osobou. Obhajoba toliko tvrdila, že absence výsledku svědkyně – oběti – na hlavním líčení jí znemožnila prokázat, že šlo o konsenzuální pohlavní styk. Tato námitka nicméně na hlavním líčení zazněla a byla pečlivě vnitrostátními soudy prošetřena. Za pravděpodobnou ji nepovažovaly nejen s ohledem na předchozí výpovědi poškozené z přípravného řízení, ale rovněž ve světle dalších provedených důkazů, jako byly zejména výpovědi nepřímých svědků, kterým se oběť svěřila bezprostředně po činu, ale i znalecké posudky ohledně její věrohodnosti a psychologického stavu, které podporovaly verzi událostí poškozené. Soud prvního stupně porovnal výpovědi oběti z přípravného řízení s tím, co sdělila soudu a znalcům při několika neúspěšných pokusech o výslech v rámci hlavního líčení. Dospěl přitom k závěru, že vylíčila skutkový děj velmi podrobně a konzistentně. Přihlédl rovněž k tomu, že trestní oznámení na policii podala záhy po činu. Za významnou záruku, aby nebyla narušena celková spravedlnost řízení, Soud považoval skutečnost, že u výsledků poškozené v přípravném řízení byl přítomen obhájce stěžovatelů, jemuž bylo umožněno, aby jí kladl otázky (srov. *Hasáliková proti Slovensku*, č. 39654/15, rozsudek ze dne 24. června 2021, § 59 a 74–75). Současně odmítl argumentaci stěžovatelů, že aby šlo o významnou záruku, musel by být v rámci výsledku pořízen videozáznam, který by šlo přehrát na hlavním líčení (srov. *Aigner proti*

Rakousku, č. 28328/03, rozsudek ze dne 10. května 2012, § 42). Konečně Soud zohlednil i to, že české soudy přistoupily ke četným výpovědím svědkyně z přípravného řízení teprve v okamžiku, kdy po několikáté selhaly snahy o její výslech na hlavním líčení. Obhajoba stěžovatelů nicméně mohla účinně hájit svou pozici, vyslýchat všechny ostatní svědky a znalce. Soudy pečlivě a kriticky hodnotily výpovědi oběti a porovnávaly je s ostatními provedenými důkazy, majíce na paměti popis průběhu události podle stěžovatelů, který nakonec z rozumných důvodů odmítly. Soud proto naznal, že řízení proběhlo spravedlivě a námitky stěžovatelů na poli čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy prohlásil za zjevně neopodstatněné.

Rozhodnutí ze dne 15. prosince 2022 ve věcech č. 43861/13 a 43883/13 – *Schäfer a Todorovič proti České republice*

Výbor páté sekce Soudu dospěl k závěru, že odsouzení stěžovatelů nebylo založeno v rozhodující míře

na výpovědi utajeného svědka, jelikož existovala řada dalších usvědčujících důkazů. Nadto měli možnost klást svědkovi dotazy v přípravném řízení i hlavním líčení. Stížnosti na poli čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy tak byly odmítnuty pro zjevnou neopodstatněnost.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelé byli v roce 2010 odsouzeni k trestu odnětí svobody v trvání 12 let za loupež v bance a braní rukojmí. V řízení vypovídal utajený svědek, kolega stěžovatelů, který po spáchání trestného činu odposlechl zpoza dveří rozhovor mezi stěžovateli, což ho vedlo k domněnce jejich účasti na loupeži. Stěžovatelé a jejich obhájce měli možnost klást svědkovi, který se nacházel v oddělené místnosti, dotazy prostřednictvím soudce, a to i v přípravném řízení. Svědek na některé z nich odmítl odpovídat z důvodu, aby se neodhalila jeho totožnost. Stěžovatelé zpochybňovali důvody utajení. Nalézací soud v odůvodnění rozsudku odkázal na řadu dalších svědeckých výpovědí, na znalecké posudky, listinné důkazy, pachové stopy a telefonní záznamy.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 A 3 PÍSM. D) ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že trestní řízení nebylo spravedlivé v důsledku založení jejich viny v rozhodující míře na svědectví utajeného svědka, čímž došlo k porušení jejich práv zaručených čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy.

Soud úvodem konstatoval, že relevantní zásady týkající se výslechu svědků byly shrnuty ve věcech *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království* (č. 26766/05 a 22228/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2011) a *Schatschaschwili proti Německu* (č. 9154/10, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2015, § 100). Prvořadým zájmem Soudu je posoudit, zda dané řízení jako celek bylo spravedlivé, přičemž utajené svědectví může vyvolávat specifické problémy (*Bakir proti Turecku*, č. 2257/11, rozsudek ze dne 13. října 2020, § 30–36).

Dle Soudu česká trestněprávní legislativa stanoví specifický rámec pro výslech utajeného svědka a obsahuje záruky směřující ke kompenzaci obtíží obhajoby (*Bátěk a ostatní proti České republice*, č. 54146/09, rozsudek ze dne 12. ledna 2017, § 55). Stěžovatelé neprokázali, že jejich právo na obhajobu bylo omezeno do takové míry, aby narušilo celkovou spravedlivost trestního

řízení. Anonymní svědek nebyl policejní agent, na policii se dostavil dobrovolně a obhajoba měla možnost mu v přípravném řízení i hlavním líčení klást otázky. Nadto se v jeho případě jednalo o svědectví z doslechu, což vnitrostátní soudy zohlednily. Kromě tohoto svědectví bylo shromážděno množství dalších, i když nepřímých, usvědčujících důkazů. Jednalo se o telefonní záznamy, domovní prohlídky, ověření místa pobytu stěžovatelů v den loupeže a krátce po ní a znalecké kriminalistické ohledání jejich věcí za účelem zajištění důkazů z místa činu. Vnitrostátní soudy svá odůvodnění založily na souhrnu důkazů a zkoumaly váhu a konzistentnost výpovědi utajeného svědka a propojily ji s dalšími důkazy. Dále přezkoumaly verzi událostí předloženou obhajobou a přesvědčivě ji odmítly. Stěžovatelé měli možnost zpochybnit předložené důkazy, včetně výpovědi anonymního svědka. Dle Soudu nelze tvrdit, že odsouzení stěžovatelů bylo založeno v rozhodující míře na výpovědi utajeného svědka.

Soud proto dospěl k závěru, že trestní řízení jako celek bylo spravedlivé a stížnostní námitky jsou zjevně neopodstatněné.

Eutanazie

Rozsudek ze dne 4. října 2022
ve věci č. 78017/17 – *Mortier proti Belgii*

Senát třetí sekce Soudu shledal pět hlasy ku dvěma, že provedením eutanazie na žádost matky stěžovatele neporušil stát svou povinnost ochránit její život dle článku 2 Úmluvy a jednomyslně, že toto ustanovení bylo naopak porušeno, protože následné šetření, zda eutanazie proběhla v souladu se zákonem, trvalo nepřiměřeně dlouho. Poměrem šesti hlasů vůči jednomu senát dále rozhodl, že nedošlo k porušení práva stěžovatele na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy tím, že nebyl do řízení o žádosti matky o eutanazii zapojen ve větší míře.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Přes čtyřicet let trpěla matka stěžovatele chronickými depresemi. Marně vyzkoušela veškerou dostupnou léčbu, a proto se v dubnu 2012 rozhodla podstoupit eutanazii. Žádal o ni opakovaně, absolvovala početná sezení a konzultace se dvěma lékaři, včetně D., a několika

psychiatry. Podle lékařských zpráv trpěla rozsáhlou psychopatologií vyplývající z negativního dětství a rodinné situace. K té uvedla, že má dvě děti, syna a dceru. Se synem ani s vnoučaty z jeho strany nebyla delší dobu v kontaktu a nepřeje si vidět se s nimi. Syn byl údajně agresivní a měla z něho strach. Manžel ji opustil, takže v jejím životě nezbyl nikdo, komu by na ní záleželo. Celé dny trávila doma v posteli, utápěla se v depresích a těšila se jen na to, až zemře. Její stav byl podle lékařů nevyléčitelný a působil jí extrémní, nesnesitelné a neutěšitelné psychické utrpení. Stěžovatel byl o eutanazii vyrozuměn den po jejím provedení. Její zákonnost se z úřední činnosti zabývala Federální přezkumná a hodnotící komise pro eutanazii („komise“). Podklady komisi dodal lékař D., který byl současně jejím spolupředsedajícím. Komise dospěla k závěru, že eutanazie proběhla podle zákona. Stěžovatel mimoběžně podal trestní oznámení, které bylo odloženo pro nedostatek důkazů. Po podání stížnosti k Soudu však bylo vyšetřování obnoveno. Orgány činné v trestním řízení tentokrát provedly řadu vyšetřovacích důkazů. Řízení bylo nakonec přesto zastaveno, neboť nevyšlo najevo nic, co by svědčilo pro závěr, že byl spáchán trestný čin.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 ÚMLUVY

Podle stěžovatele stát nesplnil svou povinnost ochránit život jeho matky, jelikož řízení, které eutanazii předcházelo, nedostálo zákonným požadavkům. Následná kontrola tohoto postupu nadto nebyla dostatečně nezávislá, důkladná a účinná.

a) K přijatelnosti

Soud připomněl, že pokud přímá oběť porušení článku 2 Úmluvy zemřela, mohou podat stížnost pod vlastním jménem nejbližší členové její rodiny, včetně dětí (*Tsalikidis a ostatní proti Řecku*, č. 73974/14, rozsudek ze dne 16. listopadu 2017, § 64). V souladu s ustálenou judikaturou o sobě stěžovatel tudíž mohl tvrdit, že je nepřímou obětí namítaného porušení článku 2 Úmluvy.

b) K odůvodněnosti

Pokud jde o obecné zásady, Soud připomněl, že z článku 2 Úmluvy nelze dovozovat právo zemřít z rukou třetí osoby nebo s pomocí orgánu veřejné moci

(*Pretty proti Spojenému království*, č. 2346/02, rozsudek ze dne 29. dubna 2002, § 40). Toto ustanovení nicméně ukládá státu povinnost zabránit jednotlivci v ukončení života, pokud takové rozhodnutí neučinil svobodně a s plným vědomím jeho důsledků (*Haas proti Švýcarsku*, č. 31322/07, rozsudek ze dne 20. ledna 2011, § 54). Relevantními faktory je kvalita právního rámce a rozsah, v jakém byla zohledněna přání pacienta, jeho rodiny a lékařů (*Lambert a ostatní proti Francii*, č. 46043/14, rozsudek velkého senátu ze dne 5. června 2015, § 150–180). Mezi smluvními státy neexistuje konsenzus ohledně umožnění ukončení umělého udržování při životě, byť ho většina států podle všeho povoluje, přičemž přikládá rozhodující význam přáním pacienta (*Gard a ostatní proti Spojenému království*, č. 39793/17, rozhodnutí ze dne 27. června 2017, § 83). Právo jednotlivce, je-li schopen vyjádřit svou svobodnou vůli, zvolit si způsob a čas konce života, je jedním z aspektů práva na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy (*Haas proti Švýcarsku*, cit. výše, § 51).

Soud se dosud nezabýval důsledky eutanazie, která byla vykonána, a jejím souladem s Úmluvou. Při této příležitosti proto vyjasnil, jaké jsou pozitivní závazky států a jejich rozsah. V první řadě si však položil otázku, jestli sama dekriminace eutanazie neodporuje článku 2 Úmluvy. Legalizace eutanazie má dát člověku svobodnou volbu vyhnout se nedůstojnému a bolestivému konci života. Z článku 2 Úmluvy není možné dovodit právo na eutanazii, ale ani absolutní zákaz její legalizace. Aby však byla slučitelná s tímto ustanovením, musí být v právním řádu obsaženy dostatečné právní a institucionální záruky proti zneužití. Soud zkoumal soulad eutanazie s článkem 2 Úmluvy z pohledu pozitivního závazku státu chránit právo matky stěžovatele na život. Postupoval ve třech krocích.

Zaprvé, Soud zkoumal pojistky proti zneužití v belgickém právu. Tamní zákonodárce se nerozhodl pro zavedení *ex ante* nezávislé soudní kontroly povolování eutanazie. Tím větší váhu je nutné připisovat zárukám vylučujícím svévolné zbavení života. Legislativní rámec musí zajistit, aby rozhodnutí pacienta ukončit předčasně život bylo vědomé a svobodné. Matka stěžovatele podala žádost o eutanazii z důvodu duševního, a nikoli fyzického utrpení. Její smrt by jinak v krátké době nejspíš nenastala. Za takových okolností musí podle Soudu zákonná úprava obsahovat zesílené záruky. Belgický zákon těmto požadavkům vyhověl. Lékař podle

něho mohl život pacienta ukončit jen na opakovanou, dobrovolnou a vědomou žádost dospělého nebo emancipovaného nezletilého pacienta, který se nacházel v beznadějném zdravotním stavu působícím trvalé a nesnesitelné fyzické nebo duševní utrpení, jež nelze utišit a které bylo důsledkem vážného a nevyléčitelného onemocnění. V případech jako byl tento, kdy šlo o duševní útrapy, obsahoval zákon přísnější podmínku v podobě informování a konzultace věci s druhým nezávislým lékařem znalým dané patologie či nemoci. Eutanazie nemohla být vykonána dříve než měsíc od opětovné písemné žádosti pacienta, aby bylo jisté, že jde o uvážené a trvalé přání. Dle Soudu poskytovala takto nastavená právní úprava matce stěžovatele dostatečnou ochranu práva na život. V této části tedy nedošlo k porušení článku 2 Úmluvy.

Zadruhé, se Soud zabýval tím, jestli byly výše uvedené záruky dodrženy. Soudu přitom nepřísluší nahrazovat svým hodnocením zjištění lékařů, kteří pacientku vyšetřili. Podstatné je, že lékař D. v souladu se zákonem oslovil další nezávislé odborníky, dva psychiatry, kteří osvědčili dobrovolnost, odhodlání a opakovanou vůli matky stěžovatele zemřít, jakož i její nesnesitelné a beznadějně utrpení. Ostatně i pozdější trestní vyšetřování potvrdilo, že eutanazie proběhla v souladu s materiálními i procesními podmínkami zákona. Stěžovatel dále upozornil na dar 2 500 eur, který jeho matka

věnovala několik týdnů před smrtí spolku, na který měl lékař D. úzké vazby, což dle stěžovatele vytvořilo střet zájmů. Ke spornému darování nicméně dle Soudu došlo až po podání žádosti o eutanazii. Navíc vzhledem k jeho výši nelze dar považovat za důkaz o střetu zájmů. Stěžovatel na tomto základě bezúspěšně zpochybňoval i nezávislost dalších psychiatrů, neboť i ti byli členy téhož spolku. Soud nezjistil nic, co by nasvědčovalo závěru, že eutanazie odporovala vnitrostátnímu právu. Porušení článku 2 Úmluvy tedy ani v tomto ohledu neshledal.

Zatřetí, z článku 2 Úmluvy vyplývá také procesní povinnost prošetřit podezřelá úmrtí. Platí to i pro eutanazii, o níž může příbuzný zesnulého hájitelným způsobem tvrdit, že proběhla za podivných okolností. Je-li smrt důsledkem eutanazie provedené na základě předpisů, které ji sice povolují, ale podřizují přísným podmínkám, trestní vyšetřování se nutně nevyžaduje. Požadavky článku 2 Úmluvy tak mohou být splněny i tehdy, pokud jsou události prošetřeny jinými prostředky. Aby však mohla být reakce vnitrostátního systému kvalifikována jako „účinná“, šetření musí být důkladné. To znamená, že má být způsobilé objasnit relevantní skutečnosti,

identifikovat odpovědné osoby a případně vést k jejich potrestání (*Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*, č. 41720/13, rozsudek velkého senátu ze dne 25. června 2019, § 137). Úřady musí podniknout všechny rozumné kroky, které se nabízejí, aby získaly důkazy týkající se předmětné události; musí vždy vynaložit značné úsilí, aby zjistily, co se stalo, a nesmí se spoléhat na unáhlené nebo nepodložené závěry, aby spěšně uzavřely vyšetřování. Rychlá reakce úřadů je nezbytná pro udržení důvěry veřejnosti v právní stát a pro zabránění jakémukoli zdání tolerance protiprávních činů. Šetření proto musí být v přiměřené době také skončeno. Součástí účinné reakce soudního systému je rovněž nezávislost šetření. Pojem nezávislosti předpokládá nejen absenci hierarchického nebo institucionálního spojení, ale také praktickou nezávislost. Jinými slovy, všechny osoby odpovědné za posouzení skutečností v rámci řízení musí být naprosto nezávislé na těch, které byly do událostí zapojeny.

V návaznosti na úmrtí matky stěžovatele proběhlo dvojí šetření, zda k eutanazii došlo v souladu se zákonem. Zákonností eutanazie se nejprve z úřední činnosti

zabývala komise. Soud akceptoval volbu zákonodárce pro aposteriorní kontrolu. Avšak takový režim může vyhovět článku 2 Úmluvy jen za předpokladu, že je kontrola prováděna zvláště přísně. Komise fungující v belgickém systému zahrnovala odborníky z různých vědních oborů, včetně lékařů, právníků a znalců eutanazie. Její členové byli voleni zákonodárným sborem, což Soud považoval za nespornou záruku nezávislosti. Přesto se ale přiklonil ke stěžovateli, který poukazoval na to, že v dané věci nebyla komise nezávislá, neboť jejím členem byl i lékař D., který se sám pro možnou podjatost z rozhodování nevyloučil. Z pohledu článku 2 Úmluvy se Soud zdálo problematické, aby lékař, který sám eutanazii provedl, hlasoval coby člen komise o tom, zda jeho počínání bylo zákonné. V tomto konkrétním případě komise nebyla nezávislým orgánem a řízení před ní nedostálo požadavkům článku 2 Úmluvy. Soud se proto dále zaměřil na to, jak příslušné orgány naložily s trestním oznámením stěžovatele. Vyšetřování v první fázi trvalo přibližně tři roky a jeden měsíc, načež bylo zastaveno pro nedostatek důkazů. Po podání stížnosti k Soudu bylo později obnoveno. Tato druhá fáze trvala zhruba jeden rok a sedm měsíců. Zejména druhé vyšetřovací kolo bylo důkladné v té míře, kterou vyžaduje článek 2 Úmluvy. Avšak podle názoru Soudu nesplňovalo vyšetřování jako celek požadavek rychlosti, když trvalo řadu let. V tomto aspektu tedy nebylo účinné. K porušení článku 2 Úmluvy v jeho procesní složce tudíž došlo.

že matka stěžovatele dala jednoznačně najevo, že si nepřeje, aby byly o jejím záměru děti zpraveny. Dokonce naznačila, že má ze svého syna strach. Přesto, na naléhání lékařů, poslala dětem e-mail, v němž jim sdělila, že zamýšlí eutanazii. Dcera odpověděla, že respektuje její vůli, stěžovatel nereagoval. Vzhledem k tomu, že vztah stěžovatele a jeho matky byl dlouhodobě narušený, lékaři dle Soudu učinili vše, co od nich bylo možné rozumně požadovat. Spravedlivá rovnováha tedy byla za okolností projednávané věci nalezena a k porušení práv stěžovatele dle článku 8 Úmluvy nedošlo.

Rasové profilování

Rozsudek ze dne 18. října 2022
ve věci č. 215/19 – Basu proti Německu

Senát třetí sekce Soudu rozhodl jednomyslně, že vnitrostátní orgány neprovedly nezávislé a účinné vyšetřování hájitelného tvrzení ohledně rasového profilování ze strany policie při kontrole totožnosti ve vlaku, čímž porušily článek 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel dále tvrdil, že jelikož stát nezajistil dostatečnou ochranu života jeho matky, došlo tím k porušení jeho práva na respektování soukromého a rodinného života. Konkrétně vnitrostátním orgánům vyčítal, že ho nezapojily do procesu, jehož vyústěním byla smrt jeho matky.

Z důvodu kvality právního rámce a podmínek pro eutanazii Soud porušení článku 2 Úmluvy neshledal. Tyto závěry jsou použitelné i na námitky uplatněné na poli článku 8 Úmluvy. Pokud jde o zapojení stěžovatele do procesu eutanazie, úkolem vnitrostátních orgánů bylo vážit dva protichůdné zájmy: přání stěžovatele být matce v posledních okamžicích života nablízku a její právo na respektování svojí vůle a osobní autonomie. Dle Soudu orgány nepochybily, když daly přednost druhému z těchto zájmů. Podle zákona měli lékaři povinnost konzultovat žádost o eutanazii s příbuznými pacienta jen v případě, že si to tento pacient přeje. Právní úprava dle Soudu nemůže klást na lékaře přísnější nároky. Povinnost zachovávat mlčenlivost o zdravotním stavu patří mezi základní principy společné všem členským státům Rady Evropy, které slouží nejen k ochraně soukromí pacientů, ale též k udržování důvěry v lékařskou profesi a poskytování zdravotních služeb. Proti vůli pacienta lékaři nemohou kontaktovat příbuzné, natož jim sdělovat důvěrné informace. Ze spisu vyplývá,

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Ve vlaku, který právě překročil státní hranici z České republiky do Německa, provedli dva policisté kontrolu totožnosti stěžovatele, německého občana indického původu, a jeho dcery. Jeden z těchto policistů v později učiněné výpovědi uvedl, že důvodem kontroly mělo být časté pašování cigaret na této trase, avšak zároveň potvrdil, že vůči stěžovateli neexistovalo v tomto směru žádné konkrétní podezření. Interní vyšetřování nadřízeným policejním orgánem nezákonný postup neshledalo. Správní soudy se žalobou stěžovatele odmítly zabývat s odůvodněním, že na požadovaném určení nezákonnosti jednání, které již netrvá, nemá legitimní zájem.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že byl podroben kontrole totožnosti pouze kvůli své barvě pleti a že vnitrostátní orgány odmítly toto porušení zákazu diskriminace vyšetřit.

a) K použitelnosti článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy

1. Shrnutí relevantních zásad vyplývajících z judikatury Soudu

Soud úvodem konstatoval, že povinnost mít u sebe průkaz totožnosti a předložit jej policii, kdykoli je o to osoba požádána, nepředstavuje sama o sobě, při neexistenci zvláštních okolností, zásah do soukromého života osoby (*Reyntjens proti Belgii*, č. 16810/90, rozhodnutí Komise ze dne 9. srpna 1992, str. 152). Závažnost takového zásahu však může být umocněna, je-li prohlídka provedena na veřejnosti, jelikož s sebou nese prvek ponížení a zahanbení (*Gillan a Quinton proti Spojenému království*, č. 4158/05, rozsudek ze dne 12. ledna 2010, § 63).

K použitelnosti článku 8 Úmluvy Soud v určitých případech vyžaduje, aby vzniklá újma dosáhla minimálního prahu závažnosti (viz zejména *Denisov proti Ukrajině*, č. 76639/11, rozsudek velkého senátu ze dne 25. září 2018, § 110–113). Je přitom na stěžovateli, aby přesvědčil Soud, že namítané opatření mělo dostatečně závažný dopad na jeho soukromý život (tamtéž, § 114). Rasová diskriminace je pak Soudem pojímána jako natolik závažná forma diskriminace, že od vnitrostátních orgánů vyžaduje zvláštní ostražitost a ráznou reakci (*Sejdić a Finci proti Bosně a Hercegovině*, č. 27996/06, rozsudek velkého senátu ze dne 22. prosince 2009, § 43).

stigmatizován, že na několik měsíců přestal cestovat vlakem. Ve světle uvedeného měl Soud za to, že stěžovatel odůvodnil své tvrzení, že kontrola totožnosti provedená policií měla dostatečně závažné důsledky pro jeho soukromý život. Tato kontrola proto spadá do působnosti článku 8 Úmluvy. Článek 14 Úmluvy je tudíž na případ použitelný.

b) K odůvodněnosti

Soud se účinným vyšetřováním možného rasově motivovaného jednání zabýval nejčastěji na poli článku 14 ve spojení s článkem 3 Úmluvy. V této souvislosti konstatoval, že vnitrostátní orgány jsou povinny učinit vše, co je za daných okolností přiměřené, aby shromáždily a zajistily důkazy, prozkoumaly všechny praktické prostředky ke zjištění pravdy a vydaly plně odůvodněná, nestranná a objektivní rozhodnutí, aniž by pominuly podezřelé skutečnosti, které mohou svědčit o tom, že použité násilí bylo rasově motivované (*Sabalić proti Chorvatsku*, č. 50231/13, rozsudek ze dne 14. ledna 2021, § 94 a 98). K účinnosti vyšetřování Soud též doplnil, že instituce a osoby odpovědné za jeho provedení musí být nezávislé na těch, na které je zaměřeno. To znamená nejen absenci jakéhokoli hierarchického nebo

2. Použití těchto zásad na skutkové okolnosti projednávané věci

Soud s ohledem na výše uvedené zásady konstatoval, že ne každá kontrola totožnosti osoby náležející k etnické menšině dosahuje nezbytné závažnosti, aby spadala do oblasti působnosti práva na respektování soukromého života dané osoby. Této hranice je dosaženo pouze tehdy, pokud má dotčená osoba hájitelné tvrzení, že mohla být vybrána z důvodu specifických fyzických nebo etnických znaků. Takové tvrzení může existovat zejména tehdy, pokud dotčená osoba uvedla, že ona (nebo osoby se stejnými charakteristikami) byla jedinou osobou (osobami) podrobenou kontrole a pokud nebyly zřejmé žádné jiné důvody kontroly nebo pokud z vysvětlení policistů provádějících kontrolu vyplývá, že její provedení bylo motivováno fyzickými nebo etnickými znaky dotčené osoby.

V projednávané věci stěžovatel uvedl, že v dané vlakové soupravě byli on a jeho dcera jedinými osobami tmavé barvy pleti a zároveň jedinými osobami, které byly podrobeny kontrole. Z výpovědi příslušného policisty přitom nevyplynuly žádné objektivní důvody, které by vysvětlovaly, proč kontrole podrobil právě stěžovatele a jeho dceru. Soud tedy nemohl souhlasit s tvrzením žalované vlády, že za těchto okolností stěžovatel neměl hájitelné tvrzení, že byl vybrán na základě specifických fyzických či etnických znaků. Stěžovatel navíc poukázal na to, že se uvedeným jednáním cítil natolik ponížen a

institucionálního propojení mezi nimi, ale také nezávislost praktickou (*Burly a ostatní proti Ukrajině*, č. 3289/10, rozsudek ze dne 6. listopadu 2018, § 127).

Soud konstatoval, že v situaci, kdy existuje hájitelné tvrzení o tom, že se dotčená osoba stala cílem napadeného jednání z rasových pohnutek, a takové jednání spadá do působnosti článku 8 Úmluvy, je třeba povinnost orgánů prošetřit existenci možné souvislosti mezi rasistickými postoji a jednáním státního činitele považovat za implicitní v rámci jejich závazků podle článku 14 Úmluvy. Takový přístup je dle Soudu nezbytný k tomu, aby se ochrana před rasovou diskriminací nestala teoretickou a iluzorní v souvislosti s nenásilnými činy, které spadají do působnosti článku 8 Úmluvy, aby byla zajištěna ochrana před stigmatizací dotčených osob a aby se zabránilo šíření xenofobních postojů. Odkázal přitom též na závěry *Evropské komise proti diskriminaci a intolerance* a Výboru OSN pro lidská práva, z nichž vyplývá, že rasové profilování vede ke stigmatizaci a vyloučení dotčených osob.

Vzhledem k tomu, že interní vyšetření činu nadřízeným policejním orgánem nelze považovat za nezávislé a správní soudy se stížností stěžovatele zcela odmítly

zabývat, měl Soud za to, že vnitrostátní orgány nedostály své povinnosti účinně vyšetřit, zda bylo napadené jednání provedeno z diskriminačního důvodu. Soud za této situace nebyl schopen posoudit, zda byl stěžovatel podroben kontrole totožnosti z důvodu svého etnického původu. Dospěl k závěru, že v projednávané věci došlo k porušení článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy z důvodu popsáných procesních nedostatků.

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

Soudce Pavli měl v částečně odlišném stanovisku za to, že se Soud měl zabývat otázkou, zda byla žalovaná vláda schopna vyvrátit domněnku, že stěžovatel byl vystaven diskriminačnímu zacházení kvůli své barvě pleti, tedy přistoupit k posouzení, zda ve věci nedošlo k substantivnímu porušení článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy, a neukončit přezkum po zjištění, že ve věci bylo uvedené ustanovení porušeno ve své procesní složce.

Školství

Rozsudek ze dne 13. prosince 2022 ve věci č. 11811/20 a 13550/20 – *Elmazova a ostatní proti Severní Makedonii*

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že faktickou segregací romských žáků na základních

školách, a to převážně z důvodu odmítání rodičů z majoritní populace umísťovat zde své děti, aniž by zároveň stát přijal účinná desegregační opatření, došlo k porušení zákazu diskriminace v přístupu ke vzdělání ve smyslu článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stížnost podalo 87 makedonských občanů, žáků romského etnika studujících na dvou veřejných základních školách v Severní Makedonii, jakož i jejich rodiče. První skupina stěžovatelů navštěvuje školu G.S., kde ve školním roce 2018/2019 studovalo 83,5 % žáků romského původu. Obyvatelé daného distriktu jsou převážně romského etnika. Základní školu T.A., která se nachází 600 metrů od školy G.S. a patří do stejného školského obvodu, navštěvovalo ve stejném roce 95,1 % etnických Makedonců a pouze 2,54 % romských žáků. Velká disproportion v etnickém složení těchto škol byla dle kanceláře ombudsmana důsledkem odmítání rodičů žáků z majoritní populace umísťovat své děti do školy G.S. Druhá skupina stěžovatelů navštěvuje školu G.D., kde v roce 2017/2018 romští žáci tvořili 64 % žáků první třídy a v následujícím roce 67 %, přičemž romští žáci měli být umísťováni do stejných tříd. Vyšší zastoupení romského etnika bylo dle ústavního soudu způsobeno nejen výskytem velké romské komunity v blízkosti školy, ale i velkým odlivem žáků z majoritní populace

z důvodu přání jejich rodičů. Pokusy o redistribuci žáků se kvůli opozici rodičů nezdařily. Dle ústavního soudu vzniklé situace nebyly důsledkem segregace.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 ÚMLUVY VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 2 PROTOKOLU Č. 1

Stěžovatelé namítali, že segregací romských žáků do školy G.S. a do romských tříd na škole G.D. došlo k porušení zákazu diskriminace v přístupu ke vzdělání dle článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1.

1. K přijatelnosti

Námitkou absence postavení oběti stěžovatelů z důvodu obecné povahy jejich stížnosti bez prokázání, že byli přímo dotčeni danou situací, se Soud rozhodl zabývat až v rámci posouzení odůvodněnosti. Absenci postavení oběti dále neshledal u stěžovatelů, kteří byli v rámci školy G.S. zařazeni do smíšených tříd, jelikož tato škola měla být téměř výlučně romská. K opačnému závěru nicméně dospěl u stěžovatelů ze smíšených tříd

na škole G.D., kde se namítané diskriminační jednání týkalo právě zařazení do čistě romských tříd.

K námitce na nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy Soud konstatoval, že stěžovatelé nemuseli v rámci ústavní stížnosti napadnout nezákonnost samotného právního předpisu, když namítaná diskriminace měla být důsledkem jeho uplatnění v praxi. Zároveň uvedl, že nebylo prokázáno, že by stěžovatelé před podáním ústavní stížnosti byli povinni uplatnit antidiskriminační žalobu. Nepřijatelnou neshledal ani stížnost těch stěžovatelů, kteří se na ústavní soud neobrátili, protože nic nenaznačovalo tomu, že by jejich stížnost měla větší šanci na úspěch. Stížnosti zbylých stěžovatelů Soud proto shledal za přijatelné.

2. K odůvodněnosti

Soud v první řadě odkázal na shrnutí obecných zásad, které se uplatní při namítání diskriminace Romů v přístupu ke vzdělání, v případech *D.H. a ostatní proti České republice* (č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007, § 175–181) a *Oršuš a ostatní proti Chorvatsku* (č. 15766/03, rozsudek velkého senátu ze dne 16. března 2010, § 144 a § 144–148).

Připomněl, že diskriminační jednání, které je v rozporu s Úmluvou, může vyvěrat i z faktické situace bez přítomnosti diskriminačního úmyslu.

V projednávané věci je namítáno, že došlo k segregaci Romů na dvou základních školách. Na první škole, G.S., bylo v relevantním období 83,5 % romských žáků. Etničtí Makedonci, kteří na danou školu docházeli, byli navíc převážně umísťováni do společné třídy. Naproti tomu na blízké škole T.A. tvořili etničtí Makedonci 95,1 % všech žáků. Obdobné etnické rozdělení panovalo i v rámci jejich prvních tříd. Dle závěrů ústavního soudu nebylo proto sporu o tom, že v daném distriktu navštěvovali žáci dvě etnicky segregované školy. Hlavním důvodem nepřiměřeného zastoupení romských žáků na škole G.S. byl dle názoru ombudsmana způsob, jakým byla v praxi uplatňována pravidla pro přijímání a přeřazování žáků, a to z důvodu odporu rodičů žáků z majoritní populace zapsat své děti na školu G.S. Vláda tato zjištění nerozporela. Argument, že nastalá situace byla zapříčiněna skutečností, že většina obyvatel v dané čtvrti byla romského původu, Soud nepovažoval za dostatečný. Uvedl, že etnická struktura obyvatel v dané spádové oblasti nemůže za daných okolností sloužit k odůvodnění segregace, neboť složení žáků na škole T.A. bylo zcela odlišné, byť se tato škola nacházela pouze 600 metrů od školy G.S. a patřila do stejné spádové oblasti. Za nastalou situaci nemohli dle Soudu ani samotní romští žáci. Zaprvé, škola G.S. byla jejich

spádová škola. Zadruhé, je především pozitivní povinností státu, aby přijal účinná opatření k nápravě faktické nerovnosti stěžovatelů a zabránil dalšímu přetrvávání diskriminace spočívající v jejich nadměrném zastoupení na škole G.S. Tím by přerušil kruh marginalizace a umožnil by jim žít jako rovnoprávným občanům od rané fáze jejich života (X a ostatní proti Albánii, č. 73548/17, rozsudek ze dne 31. května 2022, § 84). Nebylo přitom poskytnuto vysvětlení, proč stát nepřijal vhodná desegregační opatření za účelem nápravy dané situace, jako např. přenastavení školních spádových oblastí. Tato situace přitom pokračovala i v následujících letech, a to navzdory opakovaným doporučením veřejného ochránce práv.

Na druhé škole, G.D., ve dvou po sobě jdoucích letech představovali Romové 64 a 67 % všech žáků prvních tříd. Ti byli rozmístěni vždy do dvou smíšených a jedné oddělené romské třídy. Umísťování romských žáků do oddělených tříd proto nelze označit za obecnou politiku (Oršuš a ostatní proti Chorvatsku, cit. výše, § 152). Vyšší zastoupení romských žáků na dané škole bylo zčásti způsobeno početnou romskou komunitou bydlící ve spádové oblasti. Dle ústavního soudu však docházelo i ke značnému odlivu žáků z majoritní populace bydlící v dané spádové oblasti, neboť jejich rodiče je odmítali zapsat na školu s vyšším zastoupením Romů. Být sama škola příznala výskyt segregace, veškeré její pokusy o nápravu, včetně přerozdělení žáků ve třídách,

ztroskotaly zejména kvůli odporu rodičů žáků z majoritní populace.

Za daných okolností – a i za absence diskriminačního záměru na straně státu – Soud konstatoval, že segregaci romských dětí na škole G.S. a G.D. nelze považovat za objektivně a rozumně odůvodněnou legitimním cílem. Shledal proto, že došlo k porušení článku 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

III. POUŽITÍ ČLÁNKU 46 ÚMLUVY

Soud zdůraznil, že opatření, která mají být přijata v rámci výkonu rozsudku na základě článku 46 Úmluvy, musí zajistit ukončení segregace romských žáků na školách G.S. a G.D.

Migrační právo

Rozsudek ze dne 20. prosince 2022 ve věci č. 37241/21 – S. H. proti Maltě

Senát druhé sekce dospěl jednomyslně k závěru o porušení článku 13 ve spojení s článkem 3 Úmluvy, jelikož azylová žádost občana země označené

za bezpečnou zemi původu nebyla vzhledem k jeho postavení novináře v rámci zrychleného řízení podrobena dostatečnému individuálnímu přezkumu. V případě vyhoštění stěžovatele bez nového posouzení jeho individuální situace by navíc došlo k porušení článku 3 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel původem z Bangladéše přicestoval v září 2019 na Maltu. Po svém příjezdu byl umístěn do zajišťovacího zařízení. V listopadu 2019 požádal o mezinárodní ochranu. Ve své žádosti uvedl, že v Bangladéši působil jako novinář a z důvodu reportování o korupci a podvodech ve volbách v roce 2018 byl ze strany státních orgánů pronásledován. Při podání žádosti ani v průběhu azylového pohovoru neměl přístup k právní pomoci. Ke své žádosti přiložil průkaz novináře a několik novinových článků. V prosinci 2020 úřad mezinárodní ochrany zamítl žádost v rámci zrychleného řízení, a to s poukazem na to, že Bangladéš je Maltou považován za bezpečnou zemi původu a stěžovatel neprokázal, že byl skutečně novinářem; jeho výpověď vykazuje nesrovnalosti a chybí v ní podrobnější informace,

přičemž předložené články jsou pouze kopiemi. Rozhodnutí o zamítnutí žádosti bylo automaticky předloženo soudu, který ho následujícího dne potvrdil stručným šablonovitým rozhodnutím. Opakované žádosti stěžovatele byly odmítnuty. Jeho vyhoštění brání předběžné opatření Soudu vydané v srpnu 2021.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY SAMOSTATNĚ A VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 13

Stěžovatel namítal, že maltské orgány v rozporu s články 3 a 13 Úmluvy nedostatečně posoudily nebezpečí, kterému by jako novinář čelil při svém navrácení do Bangladéše, a že azylové řízení trpělo nedostatky.

Soud nejprve připomněl, že v případech týkajících se vyhoštění žadatelů o azyl se z hlediska článků 3 a 13 Úmluvy zabývá především otázkou, zda existují účinné záruky, které chrání žadatele před svévolným přímým nebo nepřímým navrácením do země, ze které uprchl (*M. S. S. proti Belgii a Řecku*, č. 30696/09, rozsudek velkého senátu ze dne 21. ledna 2011, § 286). Státy mají na základě článku 3 Úmluvy procesní povinnost důkladně posoudit riziko špatného zacházení, kterému by cizinec v případě vyhoštění čelil (*F. G. proti Švédsku*, č. 43611/11, rozsudek velkého senátu ze dne 23. března 2016, § 113). Podobně článek 13 Úmluvy vyžaduje, aby každé tvrzení ohledně nebezpečí špatného

zacházení bylo nezávisle a důkladně posouzeno, aby tak bylo učiněno s náležitou rychlostí a aby dotčená osoba měla přístup k oprávněnému prostředku s automatickým odkladným účinkem (*M. S. S. proti Belgii a Řecku*, cit. výše, § 293). Žadatelé mají mít zároveň k dispozici patřičné informace o azylovém řízení a svých právech, a to v jazyce, kterému rozumí, a nastavenou spolehlivou komunikaci se státními orgány. Soud dále přihlíží, zda žadatelé měli přístup k tlumočení, k právní pomoci a k proškolenému personálu, který vedl pohovor, a zda rozhodnutí o jejich žádosti bylo řádně či jen šablonovitě odůvodněno (tamtéž, § 300–310). Zvláštní pozornost věnuje také rychlosti samotného oprávněného prostředku (tamtéž, § 292).

V projednávaném případě se stěžovateli podařilo podat azylovou žádost, a to i přes tvrzené nedostatečné informace. Během azylového pohovoru měl k dispozici tlumočnicka. Při přípravě azylové žádosti, během pohovoru a po celou dobu řízení až do několika dnů před prvním rozhodnutím však neměl k dispozici právní pomoc. K tvrzení vlády, že stěžovatel o takovou pomoc nežádal, Soud podotknul, že stěžovatel byl po dobu řízení o své první azylové žádosti zajištěn. Ve vztahu k Maltě přitom již v minulosti vyjádřil obavy nad účinným přístupem osob zbavených svobody k právnímu poradenství (např. *Abdi Mahamud proti Maltě*, č. 56796/13, rozsudek ze dne 3. května 2016, § 46), což mohlo být jenom umocněno pandemií Covid-19. Přisvědčil proto tvrzení

stěžovatele, které bylo navíc podpořeno zprávou Výboru proti mučení, že neměl účinný přístup k právní pomoci. I přes tento nedostatek a s ohledem k tomu, že byl stěžovatel na začátku svého azylového pohovoru informován, že jeho žádost bude posouzena v rámci zrychleného řízení, jelikož pochází z bezpečné země původu, nic nenasvědčuje tomu, že by azylový pohovor se stěžovatelem byl jakkoli uspěchaný nebo povrchní (*N. proti Finsku*, č. 38885/02, rozsudek ze dne 26. července 2005, § 157).

Za znepokojivé však Soud označil odůvodnění rozhodnutí, kterým byla stěžovatelova žádost zamítnuta. S odkazem na přepis azylového pohovoru uvedl, že nesrovnalosti tvrzené vládou nelze považovat za flagrantní. Zároveň obvykle podrobné popisy skutečností poskytnuté stěžovatelem byly ze strany vnitrostátních orgánů považovány za příliš stručné a povrchní, přestože nešlo od stěžovatele, který strávil uplynulé měsíce v zajištění, očekávat více propracované odpovědi. Soud připomněl, že při posuzování důvěryhodnosti výpovědí žadatelů o azyl a jimi předložených dokumentů je nutné uplatnit zásadu v pochybnostech ve prospěch (F. G.

proti Švédsku, cit. výše, § 113). Celkovou věrohodnost tvrzení by neměl snížit ani poněkud nepravděpodobný popis určitých detailů (*J. K. a ostatní proti Švédsku*, č. 59166/12, rozsudek velkého senátu ze dne 23. srpna 2016, § 93). V projednávané věci ale nebylo dostatečně zdůvodněno, proč pro prokázání skutečnosti, že stěžovatel byl novinářem, nebyly zohledněny jím předložené důkazy jako jeho novinářský průkaz nebo kopie novinových článků. Ty byly odmítnuty proto, že se jednalo o kopie. Nebylo přitom tvrzeno ani prověřeno, že by byly falešné, a stěžovatel neměl možnost rozptýlit pochybnosti o pravosti těchto materiálů (srov. *Singh a ostatní proti Belgii*, č. 33210/11, rozsudek ze dne 2. října 2012, § 104). Soud proto konstatoval, že vnitrostátní orgány neměly zjevné závažné důvody pro zpochybnění pravdivosti tvrzení stěžovatele, že je novinářem pronásledovaným režimem ve své zemi, na základě kterých by tento měl povinnost poskytnout uspokojivé vysvětlení údajných nesrovnalostí (*F. G. proti Švédsku*, cit. výše, § 113). Pokud se přitom vnitrostátní orgány dozví, že žadatel může být členem skupiny osob systematicky vystavených špatnému zacházení v zemi

původu, je na státu, aby prověřil dané nebezpečí (tamtéž, § 127).

Jelikož byl Bangladéš maltskými orgány zařazen na seznam bezpečných zemí původu, stěžovatelova žádost byla poté, co bylo stanoveno, že není novinářem, zamítnuta v rámci zrychleného řízení. Negativní rozhodnutí bylo následně automaticky posláno k soudnímu přezkumu, přičemž bylo potvrzeno během čtyřadvaceti hodin. Takový přezkum však dle Soudu postrádal jakýkoliv smysl. I za předpokladu, že by stěžovatel nebo jeho právní zástupce byli o prvoinstančním rozhodnutí včas informováni, Soud označil za téměř nemožné, aby stěžovatel zbaven svobody byl schopen si v daném čase připravit a předložit jakékoliv užitečné podání (I. M. *proti Francii*, č. 9152/09, rozsudek z 2. února 2012). I přes legitimní zájem na zachování systému zrychlených řízení pro případy zjevně nedůvodných nebo zneužívajících žádostí (R. D. *proti Francii*, č. 34648/14, rozsudek ze dne 16. června 2016, § 56) Soud považoval za těžko uvěřitelné, že by soudní orgán mohl v rámci svého přezkumu během dvaceti čtyř hodin provést cokoli jiného než povrchní posouzení předloženého rozhodnutí, čemuž nasvědčuje i jeho stručné šablonovité odůvodnění, které pouze potvrzuje nesourodé závěry učiněné na prvním stupni. K tomu Soud poznamenal, že vláda doložila pouze jednu situaci, kdy bylo rozhodnutí v rámci zrychleného řízení zrušeno soudem,

kdy se navíc právnímu zástupci podařilo před soudem intervenovat. Ve zbylých 478 případech, které v roce 2021 soud přezkoumával, prvoinstanční rozhodnutí potvrdil. Soud shledal, že uvedený soudní přezkum s maximální lhůtou pro rozhodnutí o délce tří dní byl pouze rutinního charakteru s tendencí prvostupňové rozhodnutí automaticky potvrzovat. Upozornil, že i ve vztahu k zemím, které jsou označeny za bezpečné, je za určitých okolností nutné provést úplné individuální posouzení. Soud dále poznamenal, že mezi stěžovatelem a státními orgány nebyla nastavena spolehlivá komunikace, když se tento o zamítavém rozhodnutí dozvěděl až několik měsíců po jeho vydání. S ohledem na výše uvedené dospěl Soud k závěru, že posouzení první azylové žádosti v rámci zrychleného řízení neposkytlo stěžovateli *ab initio* účinné záruky před svévolným vyhoštěním.

Ani v řízení o druhé žádosti nebylo provedeno individuální posouzení stěžovatelovy situace. Přesto, že stěžovatel předložil nové skutečnosti a důkazy, o kterých nemohl v prvním řízení vědět a které dosvědčovaly, že byl skutečně novinářem informujícím o volebních nesrovnalostech v Bangladéši, žádost byla odmítnuta s odůvodněním, že jeho tvrzení byla posouzena již v rámci předešlého řízení. Tato zjevná chyba nebyla napravena ani v rámci soudního přezkumu. Třetí pokus nedopadl jinak, přestože již bylo Soudem vydáno předběžné

opatření upozorňující na nedostatečné individuální posouzení situace stěžovatele v předchozích řízeních. I přes opakované snahy tak nebylo důkladně přezkoumáno nebezpečí, které stěžovateli v Bangladéši hrozí jako novináři, který v minulosti reportoval o volebních nesrovnalostech. Soud dodal, že případné podání ústavní stížnosti nepředstavuje účinný opravný prostředek ve smyslu článku 13 Úmluvy, neboť nemá automatický odkladný účinek.

Vzhledem k výše uvedenému Soud shledal, že stěžovatel neměl přístup k účinnému přezkumu svého tvrzení na poli článku 3 Úmluvy, a došlo proto k porušení článku 13 ve spojení s článkem 3. Uzavřel, že k samostatnému porušení článku 3 Úmluvy by pak došlo v případě, kdy by byl stěžovatel vyhoštěn do Bangladéše bez provedení nového posouzení rizika špatného zacházení, kterému by mohl čelit jako novinář, který informoval o volbách v roce 2018 (T. K. a ostatní *proti Litvě*, č. 55978/20, rozsudek ze dne 22. března 2022, § 90).

Vyklizení budovy

**Rozhodnutí ze dne 6. října 2022
ve věci č. 22419/18 – Konopík a Hurdálek
proti České republice**

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že stížnost namítající porušení článku 3 Úmluvy z důvodu tvrzeného špatného zacházení se stěžovateli během policejní evakuace squatu je třeba odmítnout pro zjevnou neopodstatněnost, jelikož použití síly vůči stěžovatelům nelze ve světle okolností případu – tak jak je vyhodnotily vnitrostátní soudy – považovat za nepřiměřené.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V roce 2012 stěžovatelé spolu s dalšími osobami násilím vnikli do vily v Praze, která byla předtím využívána jako squat. Přivolaní policisté je nejprve vyzvali k opuštění vily, což však stěžovatelé odmítli. Následný sled událostí je předmětem sporu, kdy stěžovatelé uvedli, že byli policisty násilně vyvedeni ven a zbiti, čímž jim

byla způsobena četná zranění. Policie tato tvrzení popřela.

Stěžovatelé následně proti postupu policie podali správní žalobu, kterou prvostupňový soud zamítl. Na základě výslechu svědků a prozkoumání lékařských zpráv předložených stěžovateli totiž dospěl k závěru, že nebylo prokázáno, že by zranění stěžovatelů byla způsobena policií během předmětného zásahu. Nejvyšší správní soud tento rozsudek zrušil a věc vrátil prvostupňovému soudu. Poukázal přitom na zásady plynoucí z judikatury Soudu ohledně rozložení důkazního břemena a upozornil, že zatímco stěžovatelé mají prokázat existenci zranění, je následně na policii, aby prokázala, že tato zranění vznikla jinak než zásahem policie nebo jsou důsledkem oprávněného použití síly. V návaznosti na to byl prvostupňový soud instruován, aby vyhodnotil důkazy jako celek a posoudil přiměřenost policejního zásahu.

V dalším řízení prvostupňový soud vzal v potaz nový důkazový materiál. Shledal, že pokud jde o zranění stěžovatelů, jejich výpovědi se v několika aspektech rozcházejí, přičemž ošetřující zdravotníci nekonstatovali žádná vážná zranění; navíc lékařská zpráva ohledně prvního stěžovatele byla vystavena až pět dnů po incidentu a lékařská zpráva u druhého stěžovatele se zakládá pouze na jeho tvrzení. Oba stěžovatelé mohli oznámit tvrzené špatné zacházení bezprostředně po incidentu přítomným nezávislým osobám, ale neučinili

tak. Soud uzavřel, že nelze mít za to, že zranění stěžovatelů byla způsobena policií, jelikož mohla nastat už před policejním zásahem. Proto žalobu opět zamítl. Následná kasační stížnost byla Nejvyšším správním soudem zamítnuta, když tento konstatoval, že zranění stěžovatelů byla drobná, povrchová a pravděpodobně utrpěná během celkového průběhu incidentu, a ne jako důsledek záměrného špatného zacházení. Ústavní soud pak odmítl ústavní stížnost stěžovatelů, jelikož se ztotožnil se závěry prvostupňového soudu, dle nichž z předložených důkazů neplyne, že by byla zranění stěžovatelů způsobena nepřiměřeným policejním násilím. Ústavní soud poukázal i na to, že stěžovatelé vnikli do vily neoprávněně a odmítli ji pokojně opustit; jejich situace je tedy značně odlišná od postavení osoby, která se zcela nachází pod kontrolou policie, jako je tomu např. v detenci.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že použití síly ze strany policie vůči nim dosáhlo úrovně špatného zacházení, a bylo tudíž v rozporu s článkem 3 Úmluvy.

Soud na úvod konstatoval, že bude případ posuzovat ve světle své ustálené judikatury (např. [Berlínski proti Polsku](#), č. 27715/95 a další, rozsudek ze dne 20. června 2002, § 59). Připomněl, že veškerá tvrzení špatného

zacházení musí být podpořena patřičnými důkazy. Stěžovatelé však příslušné lékařské zprávy Soudu nepředložili, když tvrdili, že tyto jsou součástí spisového materiálu prvostupňového soudu. Nicméně i za předpokladu, že stěžovatelé mají hájitelné tvrzení ohledně toho, že se vůči nim policie dopustila špatného zacházení, jejich stížnost je v každém případě nepřijatelná. Jejich námitky byly totiž náležitě meritorně prozkoumány v rámci řízení před správními soudy. V této souvislosti Soud označil za významné, že Nejvyšší správní soud – s odkazem na zásady plynoucí z judikatury Soudu – vrátil věc prvostupňovému soudu k dalšímu řízení a instruoval ho, aby se zabýval hlavními aspekty vyvstávajícími z těchto zásad. Jakožto soud s plnou jurisdikcí pak prvostupňový soud vyléhl stěžovatele, policisty i další svědky, prozkoumal lékařské zprávy a provedl značné množství důkazů. Na základě těchto důkazů, a to zejména výpovědí nezávislých svědků, byla tvrzení stěžovatelů odmítnuta jako nepodložená s tím, že policie unesla důkazní břemeno, když prokázala, že zranění stěžovatelů buď nejsou přičitatelná policistům, nebo jsou důsledkem použití síly,

kteřá byla vzhledem k povaze zásahu nezbytná. Použití síly bylo tedy vyhodnoceno jako oprávněné a přiměřené ve světle toho, že stěžovatelé odmítli z vily odejít, na místě vzrůstalo neukázněné chování a v budově panovaly nebezpečné podmínky.

Soud uvedl, že nemá žádný důvod zpochybňovat skutkový stav tak, jak byl zjištěn a vyložen vnitrostátními soudy, které jsou v lepším postavení k posouzení situace ([Dergachenko proti Ukrajině](#), č. 18060/13, rozhodnutí ze dne 18. února 2021, § 37). Uzavřel proto, že ačkoliv stěžovatelé utrpěli během policejní intervence zranění, použití síly vůči nim nelze vzhledem k okolnostem případu považovat za nepřiměřené. Na základě toho Soud stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

První kvartál nového roku byl co do množství nově komunikovaných stížností od Soudu opět bohatý. Celkem jich vláda obdržela 9. Jde o pestrý koktejl nejrozličnějších témat, jako jsou nepřímá diskriminace otců při rozhodování opatrovnických soudů, inkluzivní vzdělávání, policejní zákroky, soudní poplatky a další. V jednom případě potom Soud vydal předběžné opatření, kterým dočasně zakázal vystěhování stěžovatele, kvadruplegika trpícího roztroušenou sklerózou, z centra sociálních služeb. Také od Evropského výboru pro sociální práva obdržela vláda novou kolektivní stížnost. Týká se diskriminace romských a sociálně znevýhodněných dětí v přístupu k předškolnímu vzdělávání. Zvýšenou aktivitu kontrolních orgánů Rady Evropy kompenzuje útlum na frontě lidskoprávních výborů OSN, od nichž nedorazilo žádné nové oznámení. Snad nejde o příslovečné ticho před bouří.

Inkluzivní vzdělávání

S. (č. 37614/22) – rovný přístup ke vzdělání dítěte s poruchou autistického spektra a jeho participační práva

První stěžovatel, narozen v roce 2004, má vrozenou poruchu autistického spektra. Ve školním roce 2011/2012 (před tzv. inkluzivní reformou) začal od října navštěvovat první třídu základní školy. Spolu se svou matkou, druhou stěžovatelkou, tvrdí, že mu škola během školního roku nezajistila plnohodnotnou účast na vzdělávání a ve využívání družiny. Namítají, že prvnímu stěžovateli během jeho docházky do první třídy nebyla poskytnuta nezbytná podpora umožňující jeho účinné zapojení do výuky, když mu nebyl včas upraven individuální studijní plán ani poskytnut asistent pedagoga. Upozorňují přitom na nevhodná výchovná a disciplinární opatření používaná ze strany učitelů, jakož i na

údajné vyloučení stěžovatele z družiny. Z důvodu nepřijetí přiměřených úprav tak mělo dojít k porušení zákazu diskriminace v přístupu ke vzdělání kvůli zdravotnímu postižení prvního stěžovatele, to vše v rozporu s článkem 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Stěžovatelé rovněž namítají, že první stěžovatel, kterému bylo v době řízení o antidiskriminační žalobě 15 let, nebyl navzdory své žádosti vyslechnut, a nebylo mu tak umožněno účinně participovat na daném řízení v rozporu s článkem 14 ve spojení s články 6 a 8 Úmluvy, které zaručují práva na spravedlivý proces a na respektování soukromého života. Druhá stěžovatelka rovněž namítá, že diskriminační jednání vůči prvnímu stěžovateli mělo na ni jako matku negativní dopady, a že i ona se tím pádem stala nepřímou obětí diskriminace.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

European Roma Rights Centre (ERRC) (č. 220/2023) – kolektivní stížnost k Evropskému výboru pro sociální práva na diskriminaci romských a sociálně znevýhodněných dětí v přístupu k předškolnímu vzdělávání

Stěžovatelská organizace ERRC podala k Evropskému výboru pro sociální práva kolektivní stížnost namítaje porušení článku 16 Evropské sociální charty chránící právo rodin na sociální, právní a hospodářskou ochranu. Tvrdí, že Česká republika nenaplní svou povinnost poskytnout romským dětem a dětem ohrožených chudobou a sociálním vyloučením fakticky i finančně dostupné předškolní vzdělávání. Tyto děti tak nemohou využívat svého práva na přístup do mateřských škol na rovnoprávním základě s ostatními. Poukazuje přitom na několik překážek, kterým tyto děti čelí. Zaprvé uvádí, že poplatky spojené s předškolním vzděláváním, ať již přímé nebo nepřímé, hrají důležitou roli při rozhodování rodiny čelící chudobě a sociálnímu vyloučení,

včetně romských rodin, zda své děti k předškolnímu vzdělávání zapsat, či nikoli. Zadruhé má za to, že právní nárok dítěte na přijetí do předškolního zařízení od 3 let věku je podmíněn neadekvátním kritériem, a to trvalým pobytem, které mnohdy neodpovídá skutečnému bydlišti romských a sociálně znevýhodněných rodin. Tato podmínka spolu s nedostatečnou kapacitou mateřských škol vede k vyčleňování těchto dětí z předškolního vzdělávání, případně k nahrazování povinné předškolní docházky domácím vzděláváním. V neposlední řadě stěžovatelská organizace namítá, že tyto děti nejsou dostatečně chráněny před svévolí a diskriminací ze strany ředitelů mateřských škol, kteří požívají široké míry diskrece při rozhodování o přijetí dětí do předškolního vzdělávacího zařízení.

Celé znění kolektivní stížnosti i s jejím stručným shrnutím jsou k dispozici [zde](#).

Odškodnění újmy na zdraví

Hanuša (č. 15983/21) – výše náhrady za újmu na zdraví způsobenou nepřiměřeným policejním zásahem

V roce 1995 policejní zásahová jednotka provedla zásah za účelem zajištění stěžovatele. Ten během zásahu utrpěl velmi vážná zranění (byl postřelen 14 kulkami), která si vyžádala jeho hospitalizaci, řadu operací a dlouhodobě ho omezovala v řadě oblastí. Stěžovatel se proto domáhal před vnitrostátními soudy odškodnění z titulu škody na zdraví (mj. náhrada bolesti a ztížení společenského uplatnění) a za ztrátu na výdělku. Vnitrostátní soudy mu na základě vyhlášky č. 32/1965 Sb. přiznaly částky 50 340 Kč (bolestné) a 100 125 Kč (náhrada za ztížení společenského uplatnění). Ústavní soud ve vztahu ke ztížení společenského uplatnění poukázal na to, že se stěžovatel v roce 1998 dopustil trestného jednání, za které mu byl mimo jiné uložen výjimečný trest odnětí svobody v trvání dvaceti pěti let. V důsledku svého úmyslného protiprávního jednání tedy sám způsobil, že se po zbytek produktivního věku nemohl nalézt plnohodnotné společenské uplatnění.

V důsledku tohoto Ústavního soudu přišla přiznaná náhrada z tohoto titulu přiměřená.

Stěžovatel před Soudem namítá porušení článků 2 a 3 Úmluvy. Brojí jednak proti tomu, že mu vnitrostátní soudy nepřiznaly žádné odškodnění za ztrátu na výdělku, přestože mu zdravotní stav po zásahu policie neumožňoval dále podnikat. Současně stěžovatel nesouhlasí s výší náhrady újmy, kterou mu vnitrostátní soudy přiznaly, jelikož ji považuje za nepřiměřeně nízkou. Dle stěžovatele výše zadostiučinění neodpovídá okolnostem případu, ani není srovnatelná s jinými obdobnými případy, ve kterých Soud shledal porušení daných článků Úmluvy.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, kterou Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Nepřímá diskriminace otců v řízeních o úpravě péče

Tojner (č. 5400/23) – nevyhovění návrhu otce na snížení výživného a svěřením dětí do střídavé péče

Podaná stížnost se týká v pořadí druhého zamítnutí návrhu stěžovatele na snížení výživného a svěřením dětí do střídavé péče, kterou stěžovatel již *de facto* vykonává, neboť mu byl předchozím rozhodnutím soudů stanoven kontakt s dětmi v rozsahu 12 dní v měsíci. Soudy ani ve druhém řízení neshledaly změnu poměrů odvodňující odlišný rozsah stykových práv a péče. Stávající uspořádání dle soudů funguje, zajišťuje dětem řádnou péči obou rodičů v dostatečné kvalitě i míře. Syn si navíc změnu úpravy péče nepřeje. Ústavní soud uvedl, že změně výchovných poměrů brání vzájemná rivalita

obou rodičů. S námitkou tvrzené diskriminace se nevy-
pořádal.

Před Soudem stěžovatel namítá porušení práva na
spravedlivé řízení dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, práva na re-
spektování rodinného života dle článku 8 Úmluvy a zá-
kazu diskriminace dle článku 14 Úmluvy. Vnitrostátním
soudům vytýká, že otázku existence změny poměrů po-
suzovaly nesouladně a nevysvětlily přesvědčivě, proč je
péče v rozsahu 12 dní měsíčně v zájmu dětí a požado-
vaná střídavá péče v rozsahu 15 dní měsíčně již nikoli.
Při rozhodování o snížení výživného pak nepřihlédly ke
změně ve výši příjmů matky ani k rozšíření péče stěžo-
vatele o děti. Zamítavé rozhodnutí založily na odmíta-
vém názoru syna, aniž by přihlédly k závěru znalců o
vlivu matky na něj. Rozhodnutí soudů navíc představují
nepřímou diskriminaci na základě pohlaví, neboť odha-
lují přetrvávající předsudky vůči otcům a mají negativní
dopady na jeho finanční situaci, neboť je povinen platit
výživné v nezměněné výši i po rozšíření kontaktu, ale je-
likož jsou děti formálně ve výlučné péči matky, nemůže
využít slevu na dani z příjmu z důvodu vyživovaných
dětí či jiné veřejnoprávní majetkové výhody.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, které Soud
vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Násilné vystěhování z obydlí

Brodilová a ostatní (č. 25387/21) – poli- cejní zásah při vyklizení usedlosti Cibulka

Stížnost se týká policejního zákroku z roku 2015 při vy-
klizení památkově chráněné usedlosti Cibulka vlast-
něné soukromou osobou. Čtyři stěžovatelé ji obývali od
roku 2012 na základě „dohody o spolupráci“, podle
které v ní mohli pobývat a provozovat kulturní aktivity
výměnou za základní údržbu budovy. Poté, co jim vlast-
ník budovy sdělil, že ve spolupráci nehodlá pokračovat,
se s ním snažili dohodnout na nalezení jiného vhod-
ného řešení směřujícího k zachování a opravě zchátralé
památkové budovy. Policejní zásah byl reakcí na trestní
oznámení vlastníka nemovitosti, podle něhož stěžo-
vatelé odmítali usedlost vyklidit poté, co jim uvedenou
smlouvu vypověděl.

Podle stěžovatelů byl daný prostor jejich „obydlím“
ve smyslu Úmluvy a byli z něj *de facto* vystěhováni. Za-
tímco na jejich ostatní námitky vnitrostátní soudy rea-
govaly a Ústavní soud stěžovatelům v části námitek vy-
hověl a rozsudky obecných soudů zrušil, dostatečně se
nezabývaly možnou nezákonností zásahu do jejich
práva na respektování obydlí. V České republice přitom

v soukromoprávních vztazích v oblasti bydlení platí, že
pokud se osoba odmítá po skončení smluvního vztahu
vystěhovat, je třeba podat občanskoprávní žalobu na
vyklizení nemovité věci. Vlastní vystěhování posléze
provádí pověřený exekutor. V daném případě však měli
být stěžovatelé vystěhováni 11 hodin po podání trest-
ního oznámení, a to za účasti téměř 130 policistů a po-
licejní techniky.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázek, které Soud
vládě položil, je k dispozici [zde](#).

Projednání věci v přiměřené lhůtě

Spieler (č. 55312/22) – přiměřenost délky trestního stíhání

Stěžovatel byl stíhán pro podezření ze spáchání zvlášť
závažného zločinu pojistného podvodu coby člen orga-
nizované zločinecké skupiny. Po 5 letech a 6 měsících,
kdy byla věc řešena pouze na úrovni soudu první

instance, byl nakonec zproštěn obžaloby se závěrem,
že skutek, který mu byl kladen za vinu, není trestným
činem. Soudy rozhodující o žalobě stěžovatele na ná-
hradu nemajetkové újmy z titulu soudních průtahů po-
važovaly délku trestního stíhání za přiměřenou.

Po předběžném prostudování stížnosti a k ní přilože-
ných příloh Soud shledal, že jí nastolené otázky jsou již
předmětem ustálené judikatury (viz např. [Golha proti
České republice](#), č. 7051/06, rozsudek ze dne 26.
května 2011), a proto avizoval, že zamýšlí stížnost před-
ložit k projednání a rozhodnutí tříčlennému senátu.
Vládě zároveň předložil kvalifikovaný návrh smírného
urovnání, Alternativně ji vyzval, aby předložila stano-
visko k přijatelnosti a odůvodněnosti stížnosti.

Respektování korespondence a spravedlivý proces

Macharik (č. 51409/19) – zákonnost příkazu ke zjištění e-mailové komunikace a spravedlivost trestního řízení

Ke zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu e-mailové schránky vydal Obvodní soud pro Prahu 3 v roce 2011 příkaz dle § 88a odst. 1 trestního řádu. Městský soud v Praze uznal v roce 2015 stěžovatelku vinnou pokračujícím zločinem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 2 písm. a) trestního zákoníku ve spolupachatelství dle § 23 trestního zákoníku a odsoudil ji k podmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let a k peněžitému trestu ve výši 50 tis. Kč. Výrok o vině byl postaven na obsahu e-mailové komunikace. Dle městského soudu měl být příkaz vydán dle § 88 trestního řádu, ale jednalo se pouze o formální pochybení. Vrchní soud v Praze rozsudek v roce 2016 potvrdil s tím, že příkaz byl správně vydán dle § 88a trestního řádu. Nejvyšší soud v roce 2018 odmítl dovolání stěžovatelky s tím, že

příkaz měl být správně vydán dle § 158d trestního řádu, praxe byla rozkolísaná a zjištění obsahu e-mailové komunikace probíhalo jak podle § 88a, tak podle § 158d trestního řádu. V usnesení z roku 2019 Ústavní soud vyjádřil názor, že příkaz měl být vydán dle § 158d trestního řádu.

Stěžovatelka namítá porušení článků 6 a 8 Úmluvy kvůli nezákonnému příkazu k vydání obsahu e-mailové korespondence dle § 88a trestního řádu, který byl zároveň jediným důkazem, na němž bylo založeno její odsouzení.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Vystěhování ze zařízení sociální péče

Krajčík (č. 11723/23) – předběžné opatření Soudu o dočasném zákazu vystěhování stěžovatele z centra sociální péče

Stěžovatel je v důsledku roztroušené sklerózy osobou zcela nepohyblivou a s ohledem na nejvyšší IV. stupeň závislosti dle zákona o sociálních službách zcela odkázanou na pomoc jiných osob. Od prosince 2015 pobývá

v Centru sociálních služeb Jeseník. Se stěžovatelem byla uzavřena smlouva o poskytování služby na dobu určitou, služby mu byly poskytovány na výjimku pouze dočasně v důsledku jeho krajně nepříznivé situace. Smlouva byla opakovaně prodlužována, nicméně od října 2017 pobývá v zařízení bez platné smlouvy. Současně mu narůstá dluh za poskytování sociálních služeb, který v současné době činí více než 1,5 mil. Kč. Zařízení podalo žalobu na vyklizení jednolůžkového pokoje, které bylo vyhověno s tím, že existuje reálná možnost přijetí stěžovatele do jiného zařízení v přiměřené době. Stěžovatel byl v únoru 2023 vyzooměn o nařízení vyklizení nemovitosti, které se mělo uskutečnit dne 23. března 2023 v 9:00 hodin. Jeho návrh na odklad exekuce byl dne 21. března 2023 zamítnut.

Stěžovatel se obrátil na Soud s návrhem na vydání předběžného opatření, kterým by bylo zamezeno jeho vystěhování ze zařízení, jelikož údajně nebylo zřejmé, kam bude přemístěn. Většina zařízení mu nemůže poskytnout potřebnou péči, nebo mají plnou kapacitu a nemohou ho v brzké době přijmout. Nadto vyžaduje ubytování v jednolůžkovém pokoji, protože hlasem

ovládá počítač, který potřebuje ke svému soukromému i pracovnímu životu.

Soud dne 22. března 2023 vydal předběžné opatření na základě článku 39 jednacího řádu Soudu s tím, že stěžovatel nesmí být vystěhován ze zařízení sociálních služeb do 22. dubna 2023. Současně vyzval vládu, aby mu sdělila, zda má pro stěžovatele zajištěno jiné vhodné ubytování, které odpovídá jeho zdravotnímu stavu a denním potřebám, a to zejména s přihlédnutím k tvrzené nutnosti ubytování v jednolůžkovém pokoji.

Přístup k soudům

Horyna (č. 6732/20) – právní zastoupení v řízení před Ústavním soudem

Stěžovatel podal ústavní stížnost v poslední den zákonné dvouměsíční lhůty, a to bez právního zastoupení. Ve stížnosti uvedl, že si je vědom povinného zastoupení advokátem v řízení o ústavní stížnosti; před dvěma týdny požádal Českou advokátní komoru o určení

bezplatného právního zastoupení za účelem podání ústavní stížnosti, ale komora o této žádosti zatím nerozhodla. Zároveň stěžovatel požádal Ústavní soud o poskytnutí lhůty k odstranění vad návrhu. Tři dny poté Ústavní soud tuto ústavní stížnost odmítl s poukazem na nesplnění podmínky obligatorního právního zastoupení, aniž by se zabýval žádostí stěžovatele o poskytnutí dodatečné lhůty. Dva týdny po podání ústavní stížnosti byl stěžovateli Českou advokátní komorou určen advokát.

Stěžovatel namítá porušení práva na spravedlivé řízení podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a to konkrétně v aspektu práva na přístup k Ústavnímu soudu.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, kterou Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Žuk (č. 24153/19) – zamítnutí žádosti o osvobození od soudního poplatku

Proti stěžovatelce, jakožto dědičce, byla podána žaloba na zaplacení nedoplatku kupní ceny hotelu, který její otec před svou smrtí zakoupil. Žalobě bylo vyhověno. Stěžovatelka proto podala odvolání. Soud ji vyzval k zaplacení soudního poplatku ve výši 2 036 815 Kč, kterou vypočetl z hodnoty předmětu sporu. Stěžovatelka podala návrh na přiznání osvobození od soudního

poplatku z důvodu údajně tíživé finanční situace. Její návrh byl zamítnut a řízení o odvolání pro nezaplacení soudního poplatku zastaveno. Soudy argumentovaly zejména tím, že stěžovatelka získala v dědictví po svém otci hotel oceněný částkou 56 872 410 Kč a nebylo proto možné její tvrzené nemajetnosti.

Stěžovatelka namítá, že jí v rozporu se zákonem nebylo přiznáno osvobození od povinnosti úhrady soudního poplatku, ač osvědčila své tíživé majetkové poměry. Vlastnictví hotelu dle ní nemůže být důvodem nepřiznání osvobození, navíc za situace, kdy je nemovitost postižena soudem nařízeným prodejem. Tvrzená neschopnost uhradit soudní poplatek v předmětné výši pak vedla k zastavení odvolacího řízení, čímž jí měl být upřen přístup k odvolacímu soudu ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, kterou Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Patočka (č. 17796/20) – povinnost uhradit soudní poplatek v řízení o náhradu škody způsobené regulací nájemného

Stěžovatel, vlastník bytového domu s několika byty podléhajícími regulaci nájemného, se v roce 2007 po státu domáhal náhrady škody za nucené omezení

vlastnického práva na základě čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod ve výši představující rozdíl mezi nájemným vybraným na základě předpisů o regulaci nájemného a obvyklým tržním nájemným v daném čase a místě podle znaleckých posudků. Zaplacení soudního poplatku nebylo za podanou žalobu požadováno. Obvodní soud pro Prahu 1 žalobě v roce 2015 částečně vyhověl a přiznal stěžovateli náhradu škody ve výši odpovídající rozdílu mezi vybraným nájemným a nájemným, kterého by stěžovatel mohl dosáhnout podle zákona č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného. Proti rozsudku se stěžovatel odvolal. V souvislosti s judikатурním vývojem v této otázce byl stěžovateli za podané odvolání vyměřen soudní poplatek, který stěžovatel odmítl zaplatit, neboť měl za to, že předmětné řízení je jakožto řízení ve věci náhrady škody způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem od soudních poplatků osvobozeno. Obvodní soud pro Prahu 1 proto odvolací řízení zastavil. Nadřízené soudní orgány jeho rozhodnutí potvrdily.

Stěžovatel namítá, že uložení poplatkové povinnosti nebylo předvídatelné a zastavení řízení ve fázi odvolacího řízení v důsledku nezaplacení soudního poplatku tak představuje porušení jeho práva na přístup k odvolacímu soudu dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Jelikož mu tímto způsobem byla odepřena příležitost domáhat se vyšší náhrady škody, než přiznal soud prvního stupně, namítá rovněž porušení práva na pokojné užívání majetku dle článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Velký senát Soudu

V prvním čtvrtletí roku 2023 vydal velký senát čtyři rozsudky, a to ve věcech *Fedotova a ostatní proti Rusku*, *Macatě proti Litvě*, *Halet proti Lucembursku a L. B. proti Maďarsku*. O posledních třech z nich se více dočtete v závěrečné kapitole.

Právní uznání stejnopohlavních svazků

Fedotova a ostatní proti Rusku
(č. 40792/10, 30538/14 a 43439/10)

Stížnost vznesly stejnopohlavní páry žijící v Rusku, které namítaly, že vnitrostátní právo jim neposkytuje žádnou formu právního uznání jejich svazků, jelikož nemohou vstoupit ani do manželství, ani do jiného typu formálního partnerství. Senát třetí sekce v rozsudku ze dne 13. července 2021 jednomyslně rozhodl o porušení článku 8 Úmluvy chránícího právo na respektování soukromého a rodinného života. Věc byla na žádost vlády v listopadu 2021 postoupena velkému senátu. Ten čtrnácti hlasy proti třem dospěl ke stejnému závěru.

Předně poukázal na pojetí Úmluvy jako živoucího nástroje, který je potřeba vykládat ve světle současných podmínek a vývoje ve společnosti. Mezi členskými státy Rady Evropy lze pozorovat jasný trend směrem k právnímu uznání a ochraně stejnopohlavních párů: v současné době osmnáct států těmto párům umožňuje manželství a dalších dvanáct států jinou formu právního uznání. V návaznosti na to Soud shledal, že z článku 8 Úmluvy plyne státům pozitivní závazek umožnit stejnopohlavním párům náležitě právní uznání a ochranu jejich vztahu. Takový přístup totiž přiznává těmto svazkům legitimitu a napomáhá jejich začlenění do společnosti. Soud v této souvislosti zdůraznil, že demokratická společnost ve smyslu Úmluvy odmítá jakoukoliv stigmatizaci založenou na sexuální orientaci, je založená na stejné důstojnosti pro všechny a vnímá diverzitu ne jako hrozbu, ale jako zdroj obohacení. Zakotvení právního uznání stejnopohlavních svazků přitom neohrožuje tradiční rodinu, ani jinak neoslabuje práva dalších osob či párů. Pokud jde o argument žalované vlády, že většina ruské populace je proti stejnopohlavním svazkům, Soud konstatoval, že tradice,

stereotypy ani převládající společenské postoje v určité zemi nemohou samy o sobě ospravedlnit rozdílné zacházení na základě sexuální orientace. Bylo by v rozporu se základními hodnotami Úmluvy, pokud by výkon práv přiznaných Úmluvou ze strany menšiny byl podmíněn souhlasem většiny.

Nově se do okruhu stížností, jimiž se bude zabývat velký senát, dostaly dva případy: v jednom z nich rozhodlo kolegium pěti soudců o postoupení věci velkému senátu na základě žádosti vlády (*Fabbri a ostatní proti San Marinu*) a ve druhém se senát vzdal pravomoci ve prospěch velkého senátu (*Nealon a Hallam proti Spojenému království*).

Přístup k soudu

Fabbri a ostatní proti San Marinu
(č. 6319/21, 6321/21 a 9227/21)

Stížnost podali stěžovatelé, kteří se připojili k trestnímu řízení jako poškození s nárokem na náhradu

škody. V důsledku nečinnosti trestního soudu nicméně došlo k promlčení trestního stíhání. Stěžovatelé se mohli následně domáhat odškodnění občanskoprávní žalobou, avšak neučinili tak. Senát druhé sekce v rozsudku ze dne 18. října 2022 poměrem čtyř hlasů proti třem konstatoval porušení práva na přístup k soudu podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Poukázal na to, že k promlčení trestního stíhání došlo z důvodů, které byly zcela přičitatelné soudním orgánům. Za těchto výjimečných okolností nelze od stěžovatelů požadovat, aby vznesli i občanskoprávní žalobu, a to tím spíš, že by to podle všeho vyžadovalo shromáždění nových důkazů, což by bylo vzhledem k uplynutí značné doby obtížné.

Věc byla velkému senátu postoupena na žádost vlády v březnu 2023. Tisková zpráva o postoupení je k dispozici [zde](#).

Presumpce nevinny

Nealon a Hallam proti Spojenému království (č. 32483/19 a 35049/19)

Stížnost se týká britského mechanismu pro odškodňování nezákonně odsouzených. Oba stěžovatelé byli odsouzeni za násilné trestné činy ke dlouholetému odnětí svobody. Později v jejich případech vyšly najevo nové důkazy, které vrhly na jejich vinu pochybnosti, a v návaznosti na to byli stěžovatelé osvobozeni. Následně požádali o odškodnění za nezákonné odsouzení. Jejich žádosti však byly zamítnuty na základě právní úpravy, dle níž nárok na takové odškodnění vzniká pouze tehdy, prokazují-li nové skutečnosti nad rozumnou pochybnost, že daná osoba nespáchala předmětný čin. Před Soudem stěžovatelé namítají porušení presumpce nevinny podle čl. 6 odst. 2 Úmluvy s odůvodněním, že pro účely získání odškodnění jsou povinni prokázat svou vinu.

V únoru 2023 senát rozhodl o vzdání se jurisdikce ve prospěch velkého senátu. Tiskovou zprávu k předání věci velkému senátu najdete [zde](#).

Užitečné odkazy

**HUDOC – databáze
judikatury ESLP**
<http://hudoc.echr.coe.int/>

**Evropský soud
pro lidská práva**
<http://www.echr.coe.int/>

**Česká databáze vybraných
rozsudků a rozhodnutí ESLP**
<http://eslp.justice.cz/>

**Přehled všech vydání
Zpravodaje KVZ**
<http://www.justice.cz/>

Veřejný ochránce práv
<http://www.ochrance.cz/>

**Nejvyšší soud
České republiky**
<http://www.nsoud.cz/>

**Ústavní soud
České republiky**
<http://www.usoud.cz/>

**Databáze rozhodnutí
smluvních orgánů OSN**
<http://www.ohchr.org/en/>

Rada Evropy
<http://www.coe.int/>

Nejvyšší správní soud
<http://www.nssoud.cz/>

Databáze judikatury web: eslp.justice.cz

Kontakt:

Kancelář vládního zmocněnce
pro zastupování ČR před ESLP
Ministerstvo spravedlnosti
Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2
kvz@mzp.justice.cz, www.justice.cz

Úvodní fotografie: © Paulgrecaud | Dreamstime.com
Fotografie u Slova úvodem © Petr Konůpka
Fotografie u Slova závěrem © Jana Martinková

Zpravodaj KVZ: vydává Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti.

Autoři anotací (v abecedním pořadí): Monika Hanych (KVZ), Eliška Hronová (KVZ), Vladimír Janoušek Pysk (KVZ), Martina Jirsová (KVZ), Miroslav Kaštyl (KVZ), Jana Martinková (KVZ), Eva Petrová (KVZ), Anna Plačková (KVZ), Kateřina Radová (KVZ).

Obsah Zpravodaje: Jana Martinková.

Slovo závěrem

V prvním čtvrtletí tohoto roku Soud ve vztahu k **České republice** přijal dva rozsudky a čtyři rozhodnutí. Věc **Pařízek proti České republice** (č. 76286/14, rozsudek ze dne 12. ledna 2023) se týkala povinnosti nájemce bytu zpětně zaplatit de-regulované nájemné. Soud zde neshledal porušení článku 1 Protokolu č. 1 ani čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Naopak ve věci **Janáček proti České republice** (č. 9634/17, rozsudek ze dne 2. února 2023) Soud konstatoval, že v řízení ústavní stížnosti došlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť Ústavní soud stěžovateli nezaslal k vyjádření písemná stanoviska, která si vyžádal od obecných soudů.

Různých aspektů práva na spravedlivé řízení podle článku 6 Úmluvy se týkaly i tři stížnosti proti České republice, které Soud odmítl z důvodu zjevné neopodstatněnosti či absence podstatné újmy: v první z těchto věcí stěžovatelská společnost namítala, že Ústavní soud odmítl její ústavní stížnost, aniž by se přitom výslovně vyjádřil k jejímu doplňujícímu podání (**AUTO HÉGR, a. s. proti České republice**, č. 20745/15, rozhodnutí ze dne 12. ledna 2023); ve druhé věci stěžovatel tvrdil, že se Ústavní soud náležitě nevypořádal s jeho námitkou podjatosti vznesenou vůči dvěma různým soudcům tohoto soudu (**Němeček proti České republice**, č. 54022/18, rozhodnutí ze dne 12. ledna 2023) a ve třetí věci se jednalo o trestní řízení, v jehož rámci soud připustil výpověď svědka z přípravného řízení a utajeného svědka (**Sládek proti České republice**, č. 32671/13, rozhodnutí ze dne 23. března 2023).

Konečně ve věci **Francovi proti České republice** (č. 56318/21, rozhodnutí ze dne 26. ledna 2023) stěžovatelé na poli článků 2 a 3 Úmluvy namítali, že vyšetřování úmrtí jejich příbuzného, k němuž došlo při policejním zákroku, trpělo nedostatky zejména co do rychlosti, důkladnosti a míry jejich zapojení. Soud stížnost odmítl zčásti jako zjevně neopodstatněnou a zčásti pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

Z judikatury Soudu proti **jiným státům** za poslední čtvrtletí zmiňme kromě případů pojednaných v rubrice o velkém senátu především tři další velkosenátní rozsudky. Ve věci **Macatè proti Litvě** (č. 61435/19, rozsudek ze dne 23. ledna 2023) se Soud zabýval knížkou pro děti, která obsahovala **pohádky s příběhy stejnopohlavních párů**. Distribuce knihy v Litvě byla záhy po jejím vydání pozastavena; později byla opět povolena, avšak kniha musela být označena jako nevhodná pro děti do 14 let. Velký senát jednomyslně shledal porušení svobody projevu podle článku 10 Úmluvy. Zdůraznil, že z Úmluvy plyne požadavek rovného zacházení s osobami odlišné sexuální orientace, přičemž není přípustné podporovat jeden typ rodiny na úkor jiných. Pokud určité dílo zobrazuje – tak jako knížka v projednávané věci – vztahy mezi osobami stejného pohlaví jako rovnocenné vztahům heterosexuálním, přispívá tak k respektu a přijetí všech členů společnosti v důležitém aspektu jejich životů.

Ve věci **Halet proti Lucembursku** (č. 21884/18, rozsudek ze dne 14. února 2023), týkající se **whistle-blowingu**, dospěl velký senát k opačnému závěru než senát třetí sekce Soudu. Ten ve svém původním rozsudku z května 2021 neshledal porušení svobody projevu dle článku 10 Úmluvy u zaměstnance společnosti PricewaterhouseCoopers, který byl v trestním řízení odsouzen k pokutě 1 000 eur

za to, že předal novináři důvěrné daňové dokumenty o klientech svého zaměstnavatele. Velký senát naopak konstatoval porušení zmíněného ustanovení. Poukázal přitom zejména na význam veřejné debaty o daňových praktikách nadnárodních společností. Informace poskytnuté stěžovatelem přitom k této debatě významně přispěly. Veřejný zájem na odhalení uvedených informací tedy dle Soudu převažuje nad všemi škodlivými účinky, které odhalení způsobilo.

Třetím rozsudkem velkého senátu ve sledovaném období je věc [L. B. proti Maďarsku](#) (č. 36345/16, rozsudek ze dne 9. března 2023). I zde velký senát došel k opačnému verdiktu než původně senát čtvrté sekce Soudu, který ve svém rozsudku z ledna 2021 neshledal porušení práva na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy v souvislosti se **zveřejňováním osobních údajů daňových dlužníků** na internetových stránkách Národní daňové a celní správy. Velký senát upozornil na to, že ke zveřejňování docházelo plošně, aniž by příslušné orgány měly možnost vyvažovat veřejný zájem na zajištění daňové disciplíny vůči zájmům dotčeného jednotlivce na ochraně soukromí. Systém navíc neobsahoval dostatečné záruky ohledně ochrany dat a prevence jejich zneužití. Ve světle uvedeného velký senát rozhodl o porušení článku 8 Úmluvy.

Soud se dále poprvé vyjádřil k problematice **intersexuálních osob**. Ve věci [Y proti Francii](#) (č. 76888/17, rozsudek ze dne 31. ledna 2023) bylo stěžovateli po narození přiřazeno mužské pohlaví, třebaže byl následně lékaři diagnostikován jako intersexuál, tj. osoba, která má mužské i ženské pohlavní znaky. V dospělosti se stěžovatel domáhal, aby bylo jeho právní pohlaví změněno na „neutrální“ nebo „intersexuální“. Francouzské právo nicméně nezná jiné kategorie než mužské a ženské pohlaví. Soud uznal, že rozpor mezi právní a biologickou identitou představuje pro stěžovatele zdroj úzkosti a utrpení, zároveň však poukázal, že v této oblasti zatím neexistuje evropský konsenzus, a státům tudíž náleží široký prostor pro uvážení. K porušení článku 8 Úmluvy proto nedošlo.

Významným je i případ [B proti Rusku](#) (č. 36328/20, rozsudek ze dne 7. února 2023), kde Soud konstatoval porušení článku 3 Úmluvy v důsledku **sekundární viktimizace dětské oběti sexuálního zneužívání**. Orgány činné v trestním řízení totiž stěžovatelku podrobovaly opakovaným výslechům a konfrontaci s podezřelými, které nelze hodnotit jako nezbytné. Vyšetřovatelé navíc nebyli školeni pro případy sexuálního zneužívání a výslechy se odehrávaly na místech, která nebyla přizpůsobena pro potřeby dětí.

V oblasti vědy a výzkumu si pozornost zaslouží věc [Telek a ostatní proti Turecku](#) (č. 66763/17 a další, rozsudek ze dne 21. března 2023). Stížnost podali tři akademici, kterým vnitrostátní orgány odňaly pasy během výjimečného stavu vyhlášeného po pokusu o státní převrat v Turecku v roce 2016. V důsledku toho stěžovatelé nemohli absolvovat **doktorská studia na zahraničních univerzitách**, na která již byli přijati. Soud tu shledal porušení článku 2 Protokolu č. 1, přičemž uvedl, že v dnešní době patří klíčová role specializovaným studiím a mezinárodní akademické mobilitě, a právo na vzdělání se tudíž na tuto situaci vztahuje.

Více v příštím Zpravodaji nebo v databázi judikatury Soudu v českém jazyce dostupné na adrese eslp.justice.cz.

Jana Martinková,
Kancelář vládního zmocněnce